

**UCHWAŁA NR XXXII/266/17
RADY MIEJSKIEJ W RESKU**

z dnia 28 listopada 2017 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Resko na lata 2017-2021

Na podstawie art. 7 ust 1 pkt 9 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2017 r., poz. 1875) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.) Rada Miejska w Resku uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami gminy Resko na lata 2017-2021 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Reska.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Przewodnicząca Rady
Miejskiej

Renata Kulik

Gminny Program Opieki nad Zabytkami gminy Resko na lata 2017-2021

Resko 2017

1	WPROWADZENIE
2	PODSTAWA PRAWNA I CELE OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....
3	UWARUNKOWANIA FORMALNOPRAWNE W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE
4	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY RESKO..
5	STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....
6	RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY RESKO Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA I POWIATU
7	UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY RESKO
8	CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW I ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY RESKO
9	PRAWNA OCHRONA ZABYTKÓW GMINY RESKO
10	ANALIZA STANU FUNKCJONALNEGO I JAKOŚCIOWEGO ZASOBÓW ZABYTKOWYCH GMINY RESKO
11	CELE I ZADANIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY RESKO NA LATA 2017-2021
12	INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....

1 WPROWADZENIE

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Resko jest dokumentem o charakterze strategicznym, którego celem jest identyfikacja i analiza zasobów zabytkowych oraz wyznaczenie zasadniczych kierunków działań, zmierzających do poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego w granicach administracyjnych gminy Resko.

Zasadniczą przesłanką opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami jest uznanie zasobów dziedzictwa kulturowego za istotny czynnik wpływający na rozwój społeczno-gospodarczy gminy i poprawę jakości życia mieszkańców. Sprzyja temu poprawa stanu zachowania zabytków, właściwe eksponowanie walorów krajobrazu kulturowego oraz wykorzystanie zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne, edukacyjne i gospodarcze.

Gminny program opieki nad zabytkami wskazuje na sposoby i możliwości realizacji tych zadań poprzez planowe działania organizacyjne i finansowe, edukacyjne oraz promujące i upowszechniające wiedzę o dziedzictwie kulturowym gminy, w szczególności wśród jej mieszkańców.

Program opieki nad zabytkami nie ma charakteru aktu prawnego ani też uzupełniającego obowiązujące prawo. Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 1446 ze zm.), opieka sprawowana nad zabytkiem jest obowiązkiem właścicieli i posiadaczy zabytków, a organy administracji nie mogą zastąpić właścicieli w sprawowaniu tej opieki. Zadaniem administracji publicznej, w tym administracji samorządowej jest realizacja zadań ochronnych, polegających m.in. na zapewnieniu odpowiednich warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie (art. 4 pkt 1 w/w ustawy). Zadanie to jest realizowane m.in. poprzez przyjęcie i wdrożenie gminnego programu opieki nad zabytkami.

Obowiązek sporządzenia programu wynika bezpośrednio wymogów określonych w art. 87 ust. 1 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przyjęty przez Radę Gminy w formie uchwały program jest elementem polityki samorządowej. Jako dokument o charakterze strategicznym powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania prac i badań krajobrazu kulturowego gminy oraz upowszechniania, promowania oraz poprawy stanu dziedzictwa kulturowego na terenie gminy.

W polskim systemie ochrony zabytków jednostki samorządu terytorialnego występują w podwójnej roli, zarówno opiekuna zabytków, w sytuacji gdy są właścicielami lub posiadaczami zabytków, jak i organu wykonującego władzę publiczną w zakresie ochrony zabytków. Samorządowe programy opieki w założeniu ustawy mają zapewniać synergię działań związanych zarówno z opieką jak i ochroną nad zabytkami sprawowaną przez j.s.t., także pomiędzy poszczególnymi poziomami administracji samorządowej i administracji rządowej, poprzez założone relacje funkcjonalne pomiędzy programami samorządowymi a programem krajowym.

Konstrukcję metodologiczną Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Resko oparto na opracowaniu: „Gminny program opieki nad zabytkami. Poradnik metodyczny”, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Warszawa 2008.

2 PODSTAWA PRAWNA I CELE OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Materialnoprawną podstawę sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi art. 87 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 1446 ze zm.), zgodnie z którym zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Art. 87 ust. 2 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa cele gminnego program opieki nad zabytkami, którymi są w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Zgodnie z art. 87 ust. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, GPOnZ jest przyjmowany w drodze uchwały przez radę gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Art. 87 ust. 4 stanowi natomiast, że dokument podlega ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Na podstawie art. 87 ust. 5 w/w ustawy z realizacji programu wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się radzie gminy.

Ponadto, zgodnie z art. 19 ut. 2 w/w ustawy ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami, uwzględnia się w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Art. 21 ustawy stanowi natomiast, że podstawą do sporządzania gminnego programu opieki nad zabytkami jest gminna ewidencja zabytków.

3 UWARUNKOWANIA FORMALNOPRAWNE W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI W POLSCE

3.1 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Podstawowym aktem prawnym gwarantującym ochronę dziedzictwa kulturowego na terenie Polski jest Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, Nr 78 poz. 483 ze zm.). Zgodnie z art. 5 „Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Ponadto w art. 6 określono zobowiązanie do upowszechniania i zapewnienia równego dostępu do dóbr kultury oraz podkreślono ich znaczenie jako źródła tożsamości, trwania i rozwoju narodu polskiego. W art. 73 wyartykułowano dodatkowo zasadę wolności korzystania z dóbr kultury.

3.2 Ustawa o samorządzie gminnym

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów, o czym stanowi Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.).

Zgodnie z art. 7, ust. 1, pkt 9 ustawy o samorządzie gminnym zadaniem własnym gminy jest „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

W szczególności zadania własne obejmują zagadnienia:

- **ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami**, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- **gminnych dróg, ulic, mostów, placów** oraz organizacji ruchu drogowego,
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
- **gminnego budownictwa mieszkaniowego**,
- **kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami**,

- kultury fizycznej i **turystyki**, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- targowisk i hal targowych,
- **zieleni gminnej i zadrzewień**,

cmentarzy gminnych,

- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz
- obiektów administracyjnych,
- **promocji gminy.**

Wymienione zadania mogą być pośrednio lub bezpośrednio związane ze sprawowaniem opieki i ochrony nad zabytkami i dziedzictwem kulturowym. Uwarunkowania wynikające z ochrony zabytków powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w polityce gminy prowadzonej m.in. w dziedzinie ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, utrzymania i remontów gminnych dróg, mostów, placów, sprawach związanych z gminnym budownictwem mieszkaniowym, historyczną zielenią oraz promocją gminy.

3.3 Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 ze zm.).

Ustawa określa m.in. przedmiot, zakres i formy ochrony oraz opieki nad zabytkami, zasady tworzenia programów ochrony zabytków oraz zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, oraz organizację organów ochrony zabytków (w szczególności art. 3, 4, 6, 7, 16 ust. 1, art. 17, 18, 19, 20, 21, 22 oraz art. 71, 89).

Zgodnie z art. 4 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu m.in.:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ustawa odróżnia ochronę zabytków od opieki nad zabytkami. Ochrona zabytków obejmuje czynności o charakterze władczym, realizowane przez organy administracji publicznej w oparciu o obowiązujące akty prawne oraz przypisane im ustawowo kompetencje (np. wydawanie decyzji administracyjnych

umożliwiających trwałe zachowanie zabytków, zapobieganie zagrożeniom, kontrolę stanu ich zachowania, a także uwzględnienie ochrony w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym).

Natomiast, zgodnie z art. 5 ustawy, opieka nad zabytkami to działania podejmowane przez właściciela lub posiadacza zabytku, polegające w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- **art. 16:** prawo tworzenia przez Radę Miejską, po uprzednim zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej;
- **art. 18 - 20:** uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzji o warunkach zabudowy, a także w uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń. Studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Uzgodnienia takiego wymaga również tzw. „ustawa krajobrazowa”;
- **art. 22 ust. 4:** obowiązek prowadzenia, w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy;
- **art. 32 ust. 1 pkt 3 i ust. 2:** przyjmowanie przez burmistrza zawiadomień o odkryciu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem i niezwłoczne przekazywanie przyjętych zawiadomień wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków;
- **art. 33 ust. 1 i 2:** przyjmowanie przez burmistrza zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i niezwłoczne przekazywanie przyjętych zawiadomień wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków;

- **art. 71:** sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego;
- **art. 81:** udzielanie przez Radę Miejską, w trybie określonym odrębnymi przepisami, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, na określonych w podjętej przez ten organ uchwale;
- **art. 87:** sporządzenie przez Burmistrza i przyjmowanie przez Radę Miejską na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawianie co 2 lata Radzie Miejskiej sprawozdania z realizacji programu;

3.4 Inne akty prawne

Zadania dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami zostały uwzględnione również w innych obowiązujących aktach prawnych. Najważniejsze pośród nich to:

- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1073);
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1332);
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 2134 ze zm.);
- ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (t.j. Dz. U. z 2017, poz. 912);
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 2147 ze zm.);
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 862);
- ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 353 ze zm.);
- ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rzeczach znalezionych (Dz. U. z 2015 r., poz. 397);

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 972 z ze zm.);
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jednolity Dz. U. 2012, poz. 642 ze zm.);

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- **ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t. j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1506 ze zm.);**

4 UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY RESKO

4.1 OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W PRAWIE MIĘDZYNARODOWYM

Ratyfikowane i opublikowane w Dzienniku Ustaw RP umowy międzynarodowe należą do źródeł prawa powszechnie obowiązującego, co oznacza, że stają się źródłem praw i obowiązków konkretnych adresatów w krajowym porządku prawnym. Obowiązek ich przestrzegania dotyczy zarówno wszystkich organów administracji publicznej, jak i obywateli. Ratyfikowane umowy międzynarodowe, w szczególności Konwencje UNESCO oraz Rady Europy w dziedzinie kultury, wskazują cele i zadania, do realizacji których zostaliśmy zobowiązani wobec całej społeczności międzynarodowej.

Najistotniejsze dla dziedzictwa kulturowego ustalenia międzynarodowe, przyjęte przez Polskę to:

4.2 Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 16 listopada 1972 r. przyjęta na sesji w Paryżu (Dz.U. z 1976 r. nr 32, poz. 190, załącznik)

Konwencja zobowiązuje do ustanowienia „skutecznego systemu ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego o wyjątkowym znaczeniu dla całej ludzkości, zorganizowanego w sposób stały i zgodny z metodami współczesnej nauki”; uprawiania polityki zmierzającej do wyznaczenia dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu odpowiedniej funkcji w życiu zbiorowym i włączenia ochrony tego dziedzictwa do programów planowania ogólnego; podejmowania środków prawnych, naukowych, technicznych, administracyjnych i finansowych w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, waloryzacji i reanimacji tego dziedzictwa.\

4.3 Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) – 16 stycznia 1992 r. - La Valetta (Dz.U. z 1996 r., Nr 120, poz. 564)

Konwencja dotycząca dziedzictwa archeologicznego, które stanowi źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”. Zobowiązuje do wprowadzenia systemu prawnej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniającego prowadzenie ewidencji archeologicznego dziedzictwa, łączenia potrzeb archeologii z wymaganiami planów zagospodarowania, zapewnienia finansowego wsparcia dla badań archeologicznych od władz państwowych, regionalnych i gminnych.

4.4 Europejska konwencja krajobrazowa z dnia 22 października 2000 r. przyjęta we Florencji (Dz.U. z 2006 r., Nr 14, poz. 98)

Konwencja zobowiązuje do: ustanowienia i wdrożenia polityki w zakresie krajobrazu (który przyczynia się do tworzenia kultur lokalnych i jest podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego) ukierunkowanej na ochronę, gospodarkę i planowanie krajobrazu. W konwencji tej zwrócono uwagę na współpracę transgraniczną (na szczeblu regionalnym i lokalnym) służącą przygotowaniu i wdrażaniu wspólnych programów dotyczących krajobrazu (krajobrazy transgraniczne). Ustanowiono

Nagrodę Krajobrazową Rady Europy - wyróżnienie przyznawane organom lokalnym i regionalnym, które wykażą się skutecznymi i znaczącymi osiągnięciami w dziedzinie ochrony, gospodarki lub planowania krajobrazu.

4.5 Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sporządzona w Paryżu w dniu 17 października 17 października 2003 r. (Dz. U. Z 2011 r., Nr 172, poz. 1018)

Konwencja jest pierwszym międzynarodowym traktatem, który stwarza ramy prawne, administracyjne i finansowe umożliwiające prowadzenie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, które UNESCO definiuje jako „praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową, które wspólnoty, grupy i w niektórych przypadkach jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego”.

Pośród celów konwencji wymieniono zapewnianie poszanowania niematerialnego dziedzictwa wspólnot, grup i jednostek, wzrost na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym, świadomości znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienie, aby dziedzictwo to było wzajemnie doceniane, zapewnianie międzynarodowej współpracy i pomocy w tym zakresie. UNESCO wypełnia założenia Konwencji poprzez podejmowanie i inspirowanie działań mających na celu ochronę tego żywego dziedzictwa, inicjowanie i umożliwianie wymiany dobrych praktyk w tym zakresie. Tworzy także rejestr tego dziedzictwa – system list, który je uwidacznia i nobilituje społeczności z nim związane.

4.6 Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r. (Dz.U. z 2007 r., Nr 215, poz. 1585)

Celami konwencji są m.in.: ochrona i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego; tworzenie takich warunków dla kultur, by mogły się w pełni rozwijać i swobodnie na siebie oddziaływać w sposób przynoszący im wzajemne korzyści; promowanie poszanowania różnorodności form wyrazu kulturowego i uświadamianie jej wartości na płaszczyźnie lokalnej, krajowej i międzynarodowej; potwierdzenie znaczenia związku między kulturą i rozwojem dla wszystkich krajów. Za zasady uznano: komplementarność ekonomicznych i kulturowych aspektów rozwoju - z uwagi na fakt, że kultura jest jedną z głównych sił napędowych rozwoju, kulturowe aspekty rozwoju są równie istotne jak jego aspekty ekonomiczne. Ochrona, promowanie i zachowanie różnorodności kulturowej uznano za podstawowe warunki trwałego i równoważonego rozwoju dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń.

4.7 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE (*Infrastructure for Spatial Information In Europe*)

Założeniem dyrektywy jest opracowanie kompleksowych baz danych informacji przestrzennej - GIS oraz udostępnienie tych danych za pomocą usług sieciowych (serwisów internetowych) w celu upowszechnienia, oraz darmowego dostępu, danych stanowiących rejestr publiczny. Założenia dyrektywy określają sposób w

jaki dane te będą organizowane - ze szczególnym naciskiem na brak powielania kompetencji poszczególnych jednostek administracji publicznej w zakresie pozyskiwania tych danych, a w efekcie optymalizacji wydatków ponoszonych przez podatnika na tworzenie zbiorów cyfrowych odzwierciedlających stan rejestrów publicznych.

Na gruncie polskim ustalenia realizujące wymogi dyrektywy zawiera ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1382), która weszła w życie w dniu 7 czerwca 2010 r. Ustawa wskazuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego wraz z Ministrem Środowiska (art. 3, pkt. 7c), jako organ wiodący i współodpowiedzialny, w zakresie tematu danych przestrzennych w części dotyczącej zabytków nieruchomości w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Instytucją odpowiedzialną za wprowadzanie i zarządzanie danymi z ramienia MKiDN jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

5 STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

5.1 Strategia Rozwoju Kraju do 2020 (Uchwała Rady Ministrów z 25 marca 2012 r.)

W dokumencie dostrzeżono rolę środowiska kulturowego, w tym jego ochronę i właściwe użytkowanie, jako istotne uwarunkowanie i przesłankę rozwoju kraju. Podkreślono walory środowiska naturalnego i jego synergię z potencjałem kulturowym, który tworzy podstawę rozwoju turystycznego w mniej uprzemysłowionych regionach Polski.

Zabytki wskazano jako potencjał w zadaniach służących realizacji również innych zadań priorytetowych. Zauważono jednak, że zabytki stanowią dobro wymagające znacznych nakładów finansowych na właściwe jego utrzymanie.

5.2 Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 (Warszawa 2004) wraz z uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 (Warszawa 2005)

Oba dokumenty zawierają strategiczne cele polityki państwa i uwarunkowania formalno-prawne w sferze ochrony zabytków dla całego obszaru Polski z określeniem spójnych działań realizowanych w regionach.

Ochrona dziedzictwa kulturowego w tym szczególnie ochrona i rewaloryzacja zabytków, została wyodrębniona jako jeden z pięciu obszarów strategicznych w okresie programowania 2004–2020.

W dokumencie p.n. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 poza przesunięciem daty kierunkowej, wprowadzono programy operacyjne jako system realizacyjny Narodowej Strategii Rozwoju Kultury, powiązane z finansowaniem działalności kulturalnej z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Jeden z celów cząstkowych wyznaczonych w Narodowej Strategii Rozwoju Kultury 2004-2020 to:

Zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków. Do realizacji celów częściowych wyznaczono pięć Narodowych Programów Kultury, w tym:

5.3 Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego” na lata 2004-2013

Dla realizacji Narodowych Programów Kultury wyznaczono 11 programów operacyjnych. Programy ogłaszane są przez Ministra Kultury wraz z alokacją finansową na dany rok budżetowy. Priorytetem programu jest: Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych. Podstawowym celem programu jest kompleksowa poprawa stanu zachowania zabytków, kompleksowa rewaloryzacja zabytków, zwiększanie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji oraz zabezpieczenia przed skutkami klęsk żywiołowych i kradzieżami.

Cele Narodowego Programu znajdują odzwierciedlenie w działaniach wyznaczonych w Gminnym programie opieki nad zabytkami gminy Resko, w szczególności w zakresie edukacji na rzecz dziedzictwa, dążenia do poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych oraz stworzenia warunków do wykorzystania ich atrakcyjności w turystyce oraz działaniach inwestycyjnych.

5.4 Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami („KPOnZ”) na lata 2014-2017 (Uchwałą Nr 125 Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 r.)

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014–2017 jest dokumentem utworzonym na podstawie przepisów art. 84 i art. 85 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Rada Ministrów ustanawia Program w drodze uchwały, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Za realizację Krajowego programu odpowiada minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania te wykonuje Generalny Konserwator Zabytków oraz podległe mu jednostki wyspecjalizowane - Narodowy Instytut Dziedzictwa, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów oraz Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku.

W Krajowym programie dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych płaszczyznach: organizacji i zadań organów ochrony zabytków w Polsce, stanu zachowania zabytków w Polsce, w tym roli i znaczenia form ochrony zabytków oraz systemów informacji o zabytkach, komunikacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków w Polsce. Na podstawie Diagnozy przeprowadzono analizę SWOT i sformułowano cel główny Krajowego programu: Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Do realizacji celu głównego opracowano trzy cele szczegółowe: wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce, wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji, które z kolei realizowane będą w ramach szczegółowych zadań.

Do wszystkich wymienionych w Krajowym programie celów i zadań opracowano szczegółowy harmonogram

realizacji wraz z planem finansowym programu. Dokument jest uzupełniony o projekt systemu wdrażania, monitoringu i ewaluacji oraz analizę ryzyka.

Łączne nakłady na realizację Programu wyniosą 26 668 205 zł w okresie 4 lat; w tym 26 037 205 zł z budżetu państwa, 6000 zł z budżetów jednostek samorządu terytorialnego i 625 000 zł z innych źródeł.

Jako zadania priorytetowe do realizacji do 2017 r., w ramach zagadnień horyzontalnych wskazano:

- podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków, w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych (szkolenia, standaryzacja działań, itp.);
- porządkowanie rejestru zabytków oraz stworzenie wiarygodnej metodologicznie diagnozy stanu zachowania zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C);
- zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; budowanie przez organy ochrony zabytków partnerskich relacji z obywatelami, jak i propagowanie postaw współodpowiedzialności społecznej za zachowanie zabytków (współpraca z mediami, wykorzystywanie mediów elektronicznych, konkursy, itp.);
- wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków;
- zwiększenie zaangażowania samorządów, ze szczególnym uwzględnieniem gmin, w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym propagowanie parków kulturowych (ich stanowienie jest władczą kompetencją rad gmin) jako skutecznej formy ochrony zabytków;

6 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY RESKO Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA I POWIATU

6.1 DOKUMENTY STRATEGICZNE DOTYCZĄCE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

6.1.1 Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 (Uchwała nr XXVI/ 303/05 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą z dnia 19 grudnia 2005 r., aktualizacja – 22.06.2010 r.)

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Resko jest zgodny z wyznaczonymi w SRWZ celami strategicznymi. Wśród wyznaczonych celów strategicznych SRWZ problematyka ochrony zabytków i opieki nad zabytkami została wskazana w czterech celach, tj. w zakresie rozwoju i promocji produktów turystycznych, rewitalizacji obszarów zdegradowanych, wzmocnienia tożsamości społeczności lokalnej oraz wspierania działań aktywizujących rynek pracy.

Wśród najważniejszych programów strategicznych, służących realizacji założeń Strategii, uwzględniających

zagadnienia z zakresu promocji i opieki nad dziedzictwem kulturowym są programy strategiczne:

„Marketing terytorialny”, cel strategiczny 1: Zbudowanie marki regionu, priorytety: 1.2 Budowa i wzmacnianie tożsamości regionalnej i świadomości marki wśród mieszkańców oraz 1.3 Budowanie i wzmacnianie marki regionu w obszarze turystyki.

Planowane działania m.in.: 1.2.2. Edukacja zorientowana na pogłębianie wiedzy o historii regionu oraz wzmacnianie więzi z regionem oraz 1.3.1 Promocja produktów turystycznych w mediach krajowych i zagranicznych.

„Przemysły kreatywne i Przemysły Czasu Wolnego” cel strategiczny 1 Rozwój przemysłów czasu wolnego w oparciu o zasoby regionu, priorytet 1.1. Wzmocnienie tożsamości regionalnej i zapewnienie ciągłości rozwoju kultury na Pomorzu Zachodnim, priorytet 1.2. Rewitalizacja i ochrona dziedzictwa Gryfitów na Pomorzu Zachodnim.

Wśród działań zaplanowanych w obszarze promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego wyróżniają się :

1.1.3.Kraina w kratkę - tworzenie i rozwój szlaków turystyki kulturowej w oparciu o elementy dziedzictwa kulturowego, w szczególności architekturę ryglową.

1.2.1.Znaki dawnej przeszłości. Rewitalizacja historycznych miast o średniowiecznym układzie urbanistycznym i systemie średniowiecznych obwarowań miejskich.

„Współpraca terytorialna” Cel strategiczny 1 Budowa pozycji województwa wśród regionów Unii Europejskiej, priorytet 1.2 Rozwój polsko - niemieckiej współpracy trans granicznej; Cel strategiczny 4 Wzmocnienie wewnętrznego potencjału rozwojowego miast, priorytet 4.1 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych, priorytet 4.3 Poprawa jakości przestrzeni publicznych.

W ramach tego przewidziano m.in. działania:

4.1.2 Realizacja zintegrowanych projektów rewitalizacyjnych,

4.3.1 Waloryzacja i wspieranie dostępności, funkcjonalności, komfortu i wartości społecznej przestrzeni publicznych.

6.1.2 Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020 (Uchwała Nr 224/14 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 18 grudnia 2014 r.)

Celem strategicznym Programu Regionalnego jest: poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych. Program Regionalny to jedna z metod realizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020. Wsparcie pochodzące z Programu koncentruje się na trzech podstawowych obszarach: gospodarka, infrastruktura i społeczeństwo.

W ramach osi priorytetowej IV. Naturalne otoczenie człowieka” przewidziano realizację priorytetu inwestycyjnego 6c: Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój, dziedzictwa naturalnego i kulturowego, cel szczegółowy 1: zwiększona atrakcyjność zasobów kultury regionu, zakładający działania z zakresu prac konserwatorskich, restauratorskich oraz promocyjnych, które mają na celu zwiększenie atrakcyjności województwa poprzez udostępnienie mieszkańcom województwa oraz turystom obiektów zabytkowych oraz łączących walory zabytkowe z przyrodniczymi (naturalnymi).

Jako typy projektów do realizacji przewidziano:

1. Prace konserwatorskie, restauratorskie przy zabytkach, historycznych zespołach budowlanych, prowadzące do dostosowania tych obiektów do celów użytkowych, wraz z promocją tych obiektów;
2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury przemysłów kultury o znaczeniu ponadregionalnym;

Realizacja prac konserwatorskich, restauratorskich przyczyni się osiągnięcia celu szczegółowego z uwagi na fakt dostosowania obiektów do celów użytkowych oraz ich udostępnienia mieszkańcom regionu oraz turystom. Dzięki realizacji tego typu projektu zwiększy się potencjał turystyczny, tj. powstaną miejsca ciekawe i cenne kulturowo.

Realizacja drugiego typu projektów przyczyni się do rozwoju i wzmocnienia znaczenia instytucji kultury o zasięgu ponadregionalnym. Zwiększy się też uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych.

W ramach IV. osi priorytetowej RPO WZ 2014-2020 w okresie programowania przewiduje finansowanie na poziomie 106.354.877 euro.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Resko wpisuje się w priorytety wskazane w RPO WZ na lata 2014-2020.

6.1.3 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego

(Uchwała Nr XXXII/334/02 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 26 czerwca 2002 r., zmieniona uchwałą Nr XLV/530/10 z dnia 19.10.2010 r.).

Jest to opracowanie o charakterze regionalnym, stanowiące integralny element szeroko pojętego planowania strategicznego w zakresie przestrzennej koordynacji działań. Plan formułuje cele gospodarowania przestrzenią województwa i zasady jej kształtowania oraz określa kierunki polityki przestrzennej w perspektywie dłużej.

Plan określa uwarunkowania i kierunki rozwoju województwa w zakresie:

- organizacji struktury przestrzennej, w tym podstawowych elementów sieci osadniczej,
- infrastruktury społecznej i technicznej,
- ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- lokalizacji inwestycji publicznych rządowych i samorządu województwa.

Strategicznym celem zagospodarowania przestrzennego województwa jest zrównoważony rozwój służący

integracji przestrzeni regionalnej z przestrzenią europejską i krajową, spójności wewnętrznej województwa; zwiększeniu jego konkurencyjności oraz podniesieniu poziomu i jakości życia mieszkańców do średniego poziomu w Unii Europejskiej. Przez właściwe wykorzystanie przestrzeni należy rozumieć m.in.: ochronę i zachowanie jej niezbywalnych wartości jakimi są bioróżnorodność, walory przyrodnicze, krajobrazowe i **dziedzictwo kulturowe** oraz harmonizację działań wpływających lub mogących mieć wpływ na przekształcenia przestrzeni (w tym eliminacja konfliktów i zagrożeń).

Ustalenia Planu nie stanowią prawa miejscowego i tym samym nie naruszają autonomii gmin w zakresie gospodarki przestrzennej, umożliwiają jednak ubieganie się o środki finansowe regionalne, krajowe i unijne na realizację zadania celu publicznego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Resko wpisuje się w kierunki działań wyznaczone przez plan zagospodarowania przestrzennego województwa w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, którego jednym z głównych celów jest ochrona i zachowanie wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Ważnym kierunkiem w ustaleniach planu jest dążenie do utrzymania i rewaloryzacji kompozycji przestrzenno-architektonicznej regionu i jej różnorodności oraz powstrzymanie jej degradacji. W ramach tego zalecono rewaloryzację i rewitalizację zespołów parkowo-pałacowo-folwarcznych, zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych a także inwentaryzację i waloryzację zieleni przydrożnej. Plan zagospodarowania zakłada również tworzenie programów rewitalizacji zabytków opuszczonych i niszczących, opracowanie i upowszechnianie regionalnych katalogów historycznej zabudowy i zagospodarowania terenu, ochronę sylwet miast i wsi ze szczególnym uwzględnieniem ekspozycji od strony wjazdów, w tym stworzenie zasad lokalizacji i gabarytów elementów reklamowych itp.

„PZWX 2010” zawiera w punkcie 3.3.6 „Ochrona dziedzictwa kulturowego krajobrazu”, w ustaleniach „uwzględnienie wskazanych do utworzenia parków kulturowych (PK) w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego”. Dla całego obszaru województwa wskazano 44 takie jednostki. W granicach gminy Resko nie wskazano konieczności utworzenia parku kulturowego.

Jednym z zaleceń planu w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu jest utworzenie obszarów kulturowo-krajobrazowych (OKK) dla ochrony szczególnie cennych obszarów łączących walory przyrodnicze i kulturowe. Wśród wskazanych obszarów wymieniony jest OKK12 „Dolina Regi” przebiegający częściowo przez obszar gminy Resko. Zarekomendowano ochronę wskazanych obszarów kulturowo-krajobrazowych poprzez uwzględnienie warunków ochronnych w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego, w drodze łącznego stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków oraz ochrony krajobrazu i środowiska przyrodniczego.

6.1.4 Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2020 – 2021 dla Województwa Zachodniopomorskiego (Uchwała Nr XXII/361/17 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 25 kwietnia 2017 roku)

WPOnZ 2017-20 odnosi się do dotychczasowych dokumentów, uwzględniając zdobyte doświadczenia przy

realizacji poprzednich programów - zarówno osiągnięte rezultaty jak i wskazówki do lepszego ukierunkowania poszczególnych zadań. Aktualny WPOnZ WZP stanowi kontynuację polityki zapoczątkowanej Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami na lata 2008-2012 dla Województwa Zachodniopomorskiego oraz kontynuowanej Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2017 dla Województwa Zachodniopomorskiego.

Podstawowym celem sporządzania i realizacji wojewódzkiego programu jest utrzymanie walorów krajobrazu kulturowego i zabytków na terenie województwa, poprzez różnorodne działania służące utrzymaniu i poprawie stanu materialnej substancji zabytków, ich zagospodarowaniu w sposób odpowiadający wartościom zabytkowym oraz działania zmierzające do podniesienia wiedzy o zabytkach i świadomości potrzeby utrzymania dziedzictwa kulturowego.

Projekt Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2017-2020 uwzględnia:

- cele perspektywiczne i operacyjne ustalone w pierwszym Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami WZ na lata 2013-2017;
- weryfikację zadań wskazanych do realizacji w latach 2013-2017 na podstawie:
- ocenę realizacji zadań WPOnZ WZ na lata 2013-2017, w tym Sprawozdań z realizacji WPOnZ WZ wykonanych dla dwuletnich okresów 2013-2015, 2016-2017;
- analizę aktualnego stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, jego rozpoznania i percepcji;
- analizę obowiązujących przepisów, dokumentów strategicznych i planistycznych krajowych i wojewódzkich;
- przewidywane możliwości realizacji zadań w okresie 2017-2020;
- komplementarności zadań Programu oraz ich związku z zadaniami wyznaczonymi w innych dokumentach strategicznych województwa.

Zaznaczono, że Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego powinien stać się podstawą określania polityki w zakresie opieki nad zabytkami dla samorządów lokalnych.

Jako cele perspektywiczne WPOnZ 2017-2020 przyjęto:

- utrzymanie zabytków budujących krajobraz kulturowy województwa zachodniopomorskiego,
- funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa,
- kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń.

Dla wyznaczonych celów perspektywicznych określono cele operacyjne, a poszczególnym celom operacyjnym przypisano określone zadanie szczegółowe. Poszczególnym zadaniom przyporządkowano

koordynatorów i realizatorów oraz określono wskaźniki i oczekiwane efekty ich realizacji.

6.1.5 Polityka Kulturalna Województwa Zachodniopomorskiego (Uchwała Nr 1394/16 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 30 sierpnia 2016 r.)

Dokument dotyczy polityki samorządu województwa w zakresie kultury i jest oparty na przekonaniu, że dziedzina ta stanowi ważny element łączący i scalający wspólnotę mieszkańców Pomorza Zachodniego, a także jest kluczowym obszarem wpływającym na rozwój i atrakcyjność regionu, a wszystkie nakłady na kulturę i dziedzictwo narodowe należy traktować jako długofalową inwestycję decydującą o popularności biznesowej i turystycznej Pomorza Zachodniego.

Strategicznym priorytetem polityki kulturalnej Województwa Zachodniopomorskiego jest stały rozwój intelektualny i cywilizacyjny społeczności Pomorza Zachodniego oraz systematyczny wzrost potencjału kulturalnego regionu.

Działania samorządu województwa w zakresie polityki kulturalnej określone w dokumencie ukierunkowane są m. in. na:

- wzmocnienie pozycji Pomorza Zachodniego, jako istotnego regionu na mapie kulturalnej Polski,
- wykorzystanie unikalnego położenia geograficznego i kulturowego regionu,
- wykraczającego poza granice województwa (Euroregion Pomerania, region bałtycki),
- zachowanie i rozwijanie unikalnego środowiska kulturowego wyznaczenie kierunków rozwoju sektora kultury w regionie,
- kreowanie/inicjowanie działań wychowujących przyszłych odbiorców oferty kulturalnej,
- pobudzanie i rozwijanie aktywnego udziału w kulturze.

Jako narzędzia wsparcia „Programu” wymieniono:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020 rozumiany jako instrument finansowej interwencji w celu zapewnienia środków na modernizację obiektów kultury;
- Kontrakt Terytorialny Województwa Zachodniopomorskiego – umowa zawarta pomiędzy Rządem, a Samorządem Województwa, w której wskazano do realizacji przedsięwzięcia priorytetowe mające istotne znaczenie dla rozwoju kraju oraz Pomorza Zachodniego, wraz ze sposobem ich finansowania, koordynacji i realizacji;
- Budżet samorządu województwa;
- Wojewódzki Program Ochrony Zabytków, określający najważniejsze zadania i obszary wsparcia w zakresie ochrony zabytków;
- Instytucje Kultury jako ważny element w kształtowaniu polityki kulturalnej województwa oraz prowadzenia działalności w różnych dziedzinach sztuki, których oddziaływanie na region ze względu

na sieć powiązań jest niezwykle istotne dla realizacji polityki województwa w zakresie kultury;

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko;
- Programy Operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- Interreg VA, Programy Narodowego Centrum Kultury, Projekty w ramach programu UE - Creative Desk Polska, Programy Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej;

6.1.6 Koncepcja rozwoju i komercjalizacji zachodniopomorskich szlaków kulturowych wraz z programem ich wdrażania, zarządzania i promocji (przyjęta Uchwałą Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 21 stycznia 2016 r.)

Dokument wskazuje na rolę szlaków kulturowych jako narzędzia służącego uatrakcyjnieniu i urozmaiceniu oferty turystycznej regionu. Za cele strategiczne koncepcji uznano: Wzbogacenie wizerunku Pomorza Zachodniego o jego materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, wzmocnienie i zróżnicowanie oferty turystycznej regionu, zwiększenie ruchu turystycznego poza ścisłym sezonem oraz poza pasem nadmorskim, wzmocnianie poczucia więzi mieszkańców z historią i dziedzictwem ich regionu, aktywizacja społeczności lokalnych skupionych wokół szlaków, pakietów i poszczególnych obiektów należących do szlaków, zacieśnienie współpracy podmiotów sektora publicznego, społecznego i prywatnego współtworzących szlaki i jego pakiety ofertowe.

W koncepcji skupiono się na pięciu szlakach kulturowych, których zasięg jest co najmniej transgraniczny: Szlak Gryfitów i Szlak św. Ottona lub już funkcjonuje jako szlaki o europejskiej randze: Droga św. Jakuba i Szlak Cysterski lub prowadzone przez wiele regionów działania stwarzają możliwości utworzenia i rozwoju takiego szlaku: Szlak Fortyfikacji. Wskazano również na potencjał powstania innych szlaków opartych na dziedzictwie kulturowym regionu – „szlaku kamiennych i granitowych kościołów” oraz „szlaku zabudowy ryglowej”.

6.2 DOKUMENTY STRATEGICZNE DOTYCZĄCE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA POZIOMIE POWIATU ŁOBESKIEGO

Do tej pory powiat łobeski nie wywiązał się z obowiązku określonego w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i nie przystąpił do sporządzenia powiatowego programu opieki nad zabytkami.

Pośród dokumentów o charakterze strategicznym pośrednio dotyczących kwestii związanych z ochroną i promocją zabytków jest:

6.2.1 Strategia Rozwoju Powiatu Łobeskiego (Uchwała Nr XX/119/04 Rady Powiatu w Łobzie z dnia 21 maja 2004 r.)

Zasadniczym celem „Strategii” jest wskazanie najważniejszych atutów i słabości powiatu oraz analiza możliwości i zagrożeń znajdujących się w bliższym i dalszym jego otoczeniu i wypracowanie propozycji

zadań i przedsięwzięć na najbliższe lata. Strategia wymienia najważniejsze zabytki powiatu łobeskiego oraz wskazuje na możliwość wykorzystania ich potencjału w promocji walorów turystycznych powiatu.

6.2.2 Lokalna Strategia Rozwoju Centrum Inicjatyw Wiejskich na lata 2014-2020 (t.j. załącznik do Uchwały Zarządu LGD CIW z dnia 16.02.2017)

W celu efektywnego pozyskiwania i zarządzania środkami LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, przedstawiciele sektora publicznego, społecznego i gospodarczego z gmin: Łobez, Resko, Radowo Małe, Węgorzyno, Dobra oraz Powiat Łobeski, w 2008 roku powołali stowarzyszenie: Lokalna Grupa Działania Centrum Inicjatyw Wiejskich. Zadania statutowe stowarzyszenia polegają m.in. na podejmowaniu działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, aktywizowaniu ludności wiejskiej, realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju opracowanej przez lokalną grupę działania (LGD), upowszechnianiu i wymianie informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich. Strategia Rozwoju LGD ma przyczynić się do budowy tożsamości regionu poprzez realizację działań z zakresu kultury, turystyki i rekreacji, rozwój potencjału organizacji pozarządowych i aktywności publicznej w regionie oraz działania na rzecz efektywnego i zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych regionu.

W Strategii zauważono obecność na terenie powiatu łobeskiego licznych zabytków, które są elementem potencjału turystycznego regionu.

7 UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY RESKO

7.1 DOKUMENTY O CHARAKTERZE STRATEGICZNYM WYKONANE NA POZIOMIE GMINY

7.1.1 Strategia Rozwoju Gminy Resko na lata 2015-2022 (załącznik do Uchwały nr XXIV/187/17 z dnia 25 stycznia 2017 r.)

Strategia Rozwoju Gminy Resko na lata 2015 – 2022 ma za zadanie zaplanować i usystematyzować rozwój gminy w sposób zrównoważony i harmonijny, zarówno w skali lokalnej, jak i z szerszej perspektywy – regionalnej, krajowej czy europejskiej. Dokument kładzie szczególny nacisk na zgodność zaplanowanych kierunków działań z dokumentami strategicznymi na szczeblu krajowym i europejskim.

Strategia dostrzega zabytki jako istotny element rozwoju turystyki w gminie Resko.

W ramach celu operacyjnego „3.4 stworzenie atrakcyjnej bazy turystycznej wraz z nowoczesną infrastrukturą” jako jeden z kierunków działania wymieniono „podkreślenie walorów historycznych poprzez dobrze utrzymane i opisane zabytki”.

7.1.2 Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Resko (załącznik do Uchwały nr XXVII Rady Miejskiej w Resku z dnia 25 maja 2017 r.)

Dokument stanowi wieloletni, interdyscyplinarny, zintegrowany program operacyjny bazujący na współpracy różnych podmiotów podczas przygotowania, opracowania i realizacji. Określenie prawidłowych kierunków działań w LPR, stanowi podstawę do pozyskania środków z funduszy europejskich na cele związane z rewitalizacją. Opracowanie i wdrożenie programu pozwala **zapewnić warunki dla właściwej rewitalizacji**, tj. zintegrowanego i kompleksowego, przygotowywanego i prowadzonego z uwzględnieniem realnej partycypacji społecznej, przeciwdziałania procesom degradacji związanym m.in. z postępującą degradacją tkanki infrastrukturalnej (w tym mieszkaniowej), erozją stosunków społecznych, niekorzystnymi procesami demograficznymi (migracje, depopulacja), przestrzennymi (suburbanizacja), infrastrukturalnymi (niesprawny transport, niska efektywność energetyczna), kulturowymi (degradacja materialna obiektów).

Dokument wskazał jako obszar rewitalizacji obszar Starego Miasta położony w śródmieściu miasta Resko, sołectwo Dorowo (obejmujący miejscowości Dorowo i Lubień Górny), Sołectwo Starogard (obejmujące miejscowości Stargard, Mołstowo, Krosino i Sosnowo) oraz Sołectwo Przemysław (obejmujące miejscowości Przemysław i Naćmierz, a zatem obszary wyróżniające się obecnością historycznie ukształtowanej tkanki przestrzennej oraz zabytków nieruchomych.

Pośród planowanych przedsięwzięć LPR wskazuje wiele działań bezpośrednio dotyczących zabytków nieruchomych, w tym zabytkowych układów przestrzennych, w tym rewitalizację rynku staromiejskiego w Resku, budowa oświetlenia ulicznego z montażem monitoringu miejskiego w Resku, modernizację, remont ulic, chodników i parkingów, modernizację elewacji zabytkowych budynków mieszkalnych. Jako jedno z przedsięwzięć (nr 30) wymieniono zadanie pn. „Dziedzictwo Borków prace konserwatorskie i restauratorskie zabytków związanych z rodem Borków w Gminie Resko”.

Prowadzone w latach 2014 –2016 badania archeologiczne wzgórze miały za zadanie ustalenie położenia średniowiecznego zamku, stopień jego zachowania oraz zlokalizowanie XVIII-wiecznego dworu. Wykonane na zlecenie Gminy Resko sondáže archeologiczne pozwoliły rozpoznać zasięg założenia zamkowego oraz stopień zniszczenia. W kolejnych sezonach rozpoznano fragmenty zamkowej zabudowy, obejmujące część zachodnią, północną i centralną wzgórze. Wzgórze Borków to wyniesienie w południowej części miasta Resko, położone nad rzeką Regą, w obszarze Parku Miejskiego w Resku. Przystępując do zadania rekonstrukcji wzgórze jako miejsca lokalizacji średniowiecznego zamku, postanowiono uczynić zachowane jego relikty nadmurowując je nad teren wzgórze w formie małej architektury. W ten sposób wyeksponowany zostanie zachowany pod ziemią plan zamku. Dla jego realizacji wzięto zatem pod uwagę jedynie te jego elementy, których istnienie i położenie udokumentowują badania archeologiczne i architektoniczne z lat 2015-2016. Zaplanowano zatem następujące działania:

- 1) uczynienie przebiegu nieistniejącej kurtyny zachodniej, wjazdowej od strony miasta,
- 2) uczynienie fragmentów zachowanej częściowo pod ziemią kurtyny północnej,
- 3) uczynienie zachowanej pod ziemią części kurtyny wschodniej,
- 4) odsłonięcie i udostępnienie piwnicy zamkowej,

5) przebieg kurtyny południowej jako nierozpoznany element zamku pozostanie jedynie zaznaczony ścianą południową zachowanego fragmentu skrzydła południowego oraz linią historycznej posadzki.

Zadaniem projektu będzie ucztylnienie wszystkich tych elementów zamku, które w prosty sposób opowiedzą o jego najstarszych elementach, murach obronnych, skrzydłach, rozległości dziedzińca i bramach. Jednocześnie stanowić będą oprawę do przygotowanej ścieżki edukacyjnej o początkach osadnictwa tych ziem. Tak zakomponowane wzgórze stanowić winno jednocześnie atrakcyjną przestrzeń, pozwalającą na realizowanie w jego obszarze różnych rodzajów aktywności, takich jak: zwiedzanie, okazjonalne działanie małej gastronomii, wyświetlanie filmów, organizowanie kameralnych spektakli, koncertów i spotkań. Dla realizacji tego celu zapewniono w obszarze wzgórza dostęp do energii elektrycznej, zaprojektowano rodzaj sceny –podestu nakrywającego relikty skrzydła południowego, umieszczono tablice edukacyjno-informacyjne w obszarze piwnicy zamkowej i wejścia na wzgórze. Zaprojektowano także rodzaj wyniesionego nad teren ganku (naroże północno-wschodnie nad piwnicą), by z wysokości około 46,0 m n.p.m. (6 m nad poziomem ulic) obejrzeć panoramę wzgórza i miasta. Na wzgórzu zapewniono również niezbędną ilość siedzisk dla zwiedzających, stojaki dla rowerzystów, a przyległy do parku i wzgórza teren ulicy Sportowej i Hanki Sawickiej zapewnia miejsca parkingowe.

W ramach projektu planuje się również zagospodarowanie terenu przy Ruinach Pałacu w Starogardzie. Planuje się wykonanie: utwardzenia dojazdu i miejsc postojowych z kostki brukowej betonowej gr. 8 cm, wykonanie ścieżki spacerowej i utwardzenie terenu pod wiaty o nawierzchni mineralnej z kruszywa 0/8 mm; wykonanie trawnika ze skwerem kwiatowym; wybudować dwie wiaty drewniane 3x6 m o dachu dwuspadowym pokrytym gontem w kolorze czerwonym oraz zamontować ławki parkowe, stojaki na rowery, kosze na śmieci i tablice informacyjne opisujące historię Ruin Pałacu. Projekt należy do zadań podstawowych oraz będzie w pierwszej kolejności skierowany do mieszkańców obszaru rewitalizowanego.

7.1.3 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Resko (Uchwała Nr VI/25/07 Rady Miejskiej w Resku z dnia 7 lutego 2007 r.)

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego stanowi podstawowy dokument określający politykę gminy na całym jej obszarze i podstawowy element strategii rozwoju w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego. Studium, nie będąc aktem prawa miejscowego, nie jest przepisem prawnym o charakterze powszechnie obowiązującym i nie stanowi podstawy do wydawania decyzji administracyjnych. Ustalenia studium działają poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, dla których są wiążące. Ustalenia planów miejscowych nie mogą naruszać ustaleń studium.

SUIKZP gminy i miasta Resko zawiera szczegółowy opis środowiska kulturowego gminy opracowany na podstawie „*Studium krajobrazu kulturowego miasta i gminy Resko*” oprac. mgr Ewa Kulesza-Szerniewicz i mgr Ewa Stanecka (Szczecin 2003).

Ponadto w dokumencie dokonano analizy stanu ilościowego istniejących zasobów zabytkowych i krajobrazu kulturowego. W części dotyczącej kierunków zagospodarowania przestrzennego szczegółowo wskazano

chronione i wnioskowane do ochrony zabytki i obszary zabytkowe, w tym stanowiska archeologiczne (strefy ochrony archeologiczno-konserwatorskiej).

8 CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW I ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY RESKO

Analiza ma na celu zwięzłą charakterystykę zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy na tle zarysu historii obszaru gminy. Charakterystyka obejmuje całokształt dziedzictwa kulturowego gminy z uwzględnieniem krajobrazu kulturowego, poszczególnych typów i rodzajów zabytków oraz dziedzictwa niematerialnego.

8.1 ZARYS HISTORII OBSZARU GMINY

Obecny obszar gminy położony jest w większej mierze na terenie historycznej Ziemi Borków (niem. *Borckescher Kreis*), która wzięła swoją nawę od przedstawicieli znanego pomorskiego rodu szlacheckiego – von Bork, którzy władali miastem Resko i okolicznymi wsiami od czasów średniowiecza. Pozostały obszar – na północ od miasta Resko wchodził w skład Ziemi Ostenów (niem. *Ostenscher Kreis*) władających pobliskimi Płotami, a ziemie położone na zachodnich krańcach gminy przynależały historycznie do miasta Dobra (niem. *Daberscher Kreis*).

Najstarsze ślady osadnicze w okolicach Reska pochodzą już z okresu kultury łużyckiej. Pierwszy trwały gród, skupiony wokół późniejszej Góry Zamkowej w Resku powstał przypuszczalnie w XI-XII. Wokół grodu rozwinęła się następnie osada targowa, która dała początek późniejszemu miastu.

Najważniejsze daty z historii miasta:

XI-XII w. Na terenie Reska istnieje grodzisko średniowieczne wraz z podgrodzem;

1255 r. Teodoryk Horn otrzymuje zgodę na założenie miasta. Miała to być adaptacja istniejącej osady. Plan ten się nie powiódł. W owym czasie teren Reska podzielony jest pomiędzy dwie rodziny: von Borck i Vidante;

1260-1270 r. Jakub von Borck wznosi zamek w miejscu dawnego grodziska;

1277 r. lub 1288 r. Rodzina von Borck nadaje prawa miejskie osadzie, która jest jej własnością;

1295 r. Miasto wraz z zamkiem zostaje przejęte przez książąt pomorskich;

1365 r. Rodzina Vidante sprzedaje swoją część Reska, a rodzina von Borck uzyskuje zgodę na wzniesienie murowanego zamku;

1354 r. Istnieje kaplica św. Anny przy szpitalu św. Ducha;

1400 r. Początek budowy kościoła farnego p.w. Najświętszej Marii Panny przy rynku;

1385 r. Jedynymi właścicielami miasta zostaje ponownie rodzina von Borck;

1464 r. Pierwsza wzmianka o istnieniu murów miejskich;

1593 r., 1659 r., 1694 r., 1716 r. Pożary miasta;

1648 r. Po podziale Pomorza na mocy pokoju w Osnabrück Resko dostaje się pod panowanie brandenburskie;

1756-1762 r. Resko pod okupacją Rosyjską. Zniszczenie ratusza;

1774 r. W miejscu zburzonego zamku budowa dworu;

1791 r. Rozebranie bramy Gryfickiej;

1791-1840 r. likwidacja średniowiecznych obwarowań miejskich;

1808 r. Resko otrzymuje ordynację miejską i przestaje być własnością rodziny von Borck. Ustanowienie nowego powiatu ziemskiego z siedzibą w Resku (niem. *Landkreis Regenwalde*);

1820 r. Budowa nowego gmachu szkoły;

1830-1841 r. Budowa nowego ratusza;

1832 r. Budowa nowego młyna nad Regą;

1834 r. Plantowanie wałów obronnych otaczających miasto i założenie w ich miejsce ogrodów;

1845 r. Budowa cegielni;

1847 r. Założenie fabryki maszyn rolniczych;

1853 r. Założenie nowego cmentarza miejskiego;

1856 r. Budowa drogi kamiennej Płoty-Resko-Łobez;

1861 r. Otwarcie nowego gmachu poczty;

1879 r. Budowa gmachu sądu powiatowego (obecnie poczta);

1945 r. Zdobyte Reska przez wojska radzieckie, poważne uszkodzenia tkanki miejskiej;

1892 r. Otwarcie stacji kolejowej na linii Wyszogóra-Kołobrzeg;

1900-1914 r. Budowa Szpitala Miejskiego;

1900-1907 r. Budowa rzeźni;

1905 r. Otwarcie połączenia kolejowego z Łobzem;

1909 r. Otwarcie połączenia kolejowego ze Świdwinem;

1945 r. Zdobyte Reska przez wojska radzieckie. Dotkliwe zniszczenie tanki miejskiej (ok. 60% zabudowy);

7 maja 1946 r. Wprowadzenie urzędowej nazwy miasta Resko (poprzednie nazwy: Reskogród i Ławiczka);

1968 r. Wydzielenie z miasta Resko obszar o powierzchni 384 ha z miejscowością Policko;

31 grudnia 1998 r. utworzenie gminy Resko (w latach 1999-2002 w strukturach powiatu gryfickiego, następnie powiatu łobeskiego);

2015-2017 r. Podjęto szereg działań w zakresie rewitalizacji i upiększenia obszaru miasta, w tym renowację i przebudowę płyty Rynku i części ulic w rejonie Starego Miasta w Resku.

8.2 KRAJOBRAZ KULTUROWY GMINY RESKO

Krajobraz kulturowy jest definiowany jako przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. Stanowi swoistą ilustrację ewolucji społeczeństw i sposobu osiedlania się na przestrzeni dziejów zależnie od fizycznych ograniczeń lub korzyści wynikających ze środowiska naturalnego oraz oddziaływania czynników społecznych, ekonomicznych i kulturowych. Krajobraz ten można rozumieć jako antropogenicznie ukształtowany fragment przestrzeni geograficznej, powstały w wyniku zespolenia oddziaływań środowiskowych i kulturowych, tworzących specyficzną strukturę, objawiającą się regionalną odrębnością, postrzeganą jako swoistą fizjonomię. Krajobraz kulturowy stanowi swoistą syntezę wzajemnie na siebie oddziałujących czynników kulturowych i środowiskowych.

Gmina Resko jest gminą miejsko-wiejską z siedzibą w mieście Resko. Gmina jest położona w środkowej części województwa zachodniopomorskiego, w północnej części powiatu łobeskiego. Od południa gmina graniczy z gminami Radowo Małe i Łobez (powiat łobeski), od zachodu z gminą Nowogard (powiat goleniowski) i Płoty (powiat gryficki), od północny z gminą Rymań (powiat kołobrzeski), a od wschodu z gminą Sławoborze i Świdwin (powiat świdwiński). Gmina Resko jest największą pod względem powierzchni gmina powiatu łobeskiego (26,8 % powierzchni powiatu) i druga pod względem ilości mieszkańców (21,6 % ludności). Powierzchnia gminy wynosi 285,24 km², co plasuje gminę na 23. miejscu w województwie zachodniopomorskim. Gminę zamieszkuje 8128 mieszkańców (dane wg GUS).

Geograficznie terytorium gminy położone jest na Wysoczyźnie Łobeskiej oraz równinach: Nowogardzkiej i Gryfickiej. Przez miasto i gminę przepływają rzeki Rega oraz wpadająca do niej Ukleja. Gmina Resko położona jest w środkowym biegu rzeki, gdzie tworzy ona liczne, malownicze zakola. We wschodniej części gminy znajduje się rezerwat przyrody Mszar koło Starej Dobrzycy. Tereny leśne zajmują 42 %, a terenu rolnicze 50% powierzchni gminy. Na terenie gminy położone są jeziora Dobrzyca i Łabuń.

Krajobraz kulturowy gminy stanowi syntezę elementów przyrodniczych oraz wytworów i osiągnięć cywilizacyjnych człowieka. Są to zarówno pojedyncze obiekty jak i zespoły budowli, dzieła sztuki, elementy zagospodarowania przestrzeni, składające się na krajobraz kulturowy kształtujący świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców. Krajobraz ten został ukształtowany w wyniku wielowiekowego procesu dziejowego, na który składały się liczne wojny, ale również okresy rozwoju społeczno-gospodarczego. Na obecny stan zachowania zasobów zabytkowych gminy decydujący wpływ wywarły wydarzenia II wojny światowej. Na skutek działań wojennych i decyzji politycznych zniszczeniu uległy nie tylko cenne zabytki

architektury, ale przede wszystkim w sposób drastyczny przerwana została ciągłość kulturowa Pomorza, kształtowana od czasów średniowiecza. Wysiedlenie ludności niemieckiej i zasiedlenie „ziem odzyskanych” polskimi przesiedleńcami spowodowało brak identyfikacji kulturowej z zastaną spuścizną historyczną. Przesiedlona przymusowo z terenów wschodniej i centralnej Polski ludność cywilna przywiozła ze sobą mieszankę różnych kultur i tradycji, w znacznym stopniu oderwaną historii i tradycji tych ziem. Brak identyfikacji kulturowej napływowej ludności z zasiedlanymi terenami skutkowało niejednokrotnie brakiem poszanowania zastanych zasobów kulturowych. Te niekorzystne procesy potęgowane były czynnikami politycznymi, co sprzyjało manipulacji świadomością historyczną, poprzez akcentowanie słowiańskich korzeni Pomorza Zachodniego i zacieranie śladów innych kultur.

Wraz z przełomem politycznym w 1989 r. oraz zmianą pokoleniową obserwuje się zmianę postaw społecznych w tym zakresie przejawiającą się zwiększeniem zaangażowania społecznego w ochronę dziedzictwa kulturowego regionu i rosnącą identyfikacją z „małą ojczyzną”. Do zjawisk niekorzystnych, związanych z przemianami ustrojowymi zaliczyć należy presję inwestycyjną, która często nie respektuje zasad zrównoważonego rozwoju i przyczynia się do pogorszenia stanu krajobrazu kulturowego. Proces niekorzystnych zmian dotyczy zwłaszcza niezgodnych z zasadami konserwatorskimi inwestycji budowlanych, przyczyniających się do zatarcia wartości zabytkowych historycznych budowli, zespołów budowlanych i historycznych układów przestrzennych. Zabytkowa zabudowa, co do której zaniechano jakiegokolwiek działalności inwestycyjnej charakteryzuje się natomiast pogarszającym się stanem technicznym i postępującą degradacją.

Teren gminy Resko jest zróżnicowany pod względem wartości zabytkowych. Pomimo niekorzystnych uwarunkowań historycznych i opisanych zjawisk społeczno-gospodarczych, obszar gminy zachował wiele elementów zagospodarowania waloryzujących lokalny krajobraz kulturowy. O jego wartości przesądzają zwłaszcza założenia osadnicze, charakteryzujące się dużym stopniem zachowania historycznej struktury przestrzennej, obecność wysokiej klasy obiektów architektury rezydencjonalnej, zabytkowych założeń zieleni komponowanej (parki i cmentarze), zabytków architektury (kościół, dwory, pałace, gmachy użyteczności publicznej, budynki mieszkalne) i techniki (młyny, dawne zakłady przemysłowe).

8.3 ZABYTKI NIERUCHOME

8.3.1 Historyczne układy przestrzenne

- **Założenia urbanistyczne**

Jedynym historycznym założeniem urbanistycznym na terenie gminy jest miasto Resko.

Początkiem powstania miasta jest istnienie średniowiecznego grodziska wraz z podgrodziami, które zlokalizowane było w miejscu obecnego wzgórza zamkowego. Grodzisko położone było w miejscu przeprawy przez Regę, co sprzyjało wykształceniu osady targowej wzdłuż drogi prowadzącej na północ. Pozostałością po tym szlaku komunikacyjnym są obecne ulice Jedności Narodowej i Szczecińska. Osada

handlowa rozwinęła się na wschód od tych ulic. Nieregularność w układzie zabudowy jest związana z istnieniem osadnictwa przedlokacyjnego.

Lokacja miasta (1277-1288) spowodowała powiększenie miasta w kierunku zachodnim. Wtedy to powstała regularna zabudowa składająca się z prostokątnych bloków zabudowy. Od zachodu miasto ograniczała biegnąca po łuku ulica przymurna (obecna Wąska). W centralnym punkcie miasta znalazł się rynek oraz umieszczony na wschód od niego kościół. Pierwotnie pomiędzy rynkiem, a kościołem nie istniał blok zabudowy. Znajdujący się tam obecnie kwartał został wzniesiony w okresie nowożytnym. Wschodnia strona miasta utrzymała swoją nieregularną zabudowę, będącą spuścizną po wcześniejszej osadzie. Główną osią komunikacyjną miasta była droga komunikacyjna z południa na północ, która przechodziła przez rynek.

Zamek stanowił integralną część miasta - były one otoczone wspólnym murem. Jednak teren zamkowy wydzielony był fosą, a do roku 1939 miasto z wyspą zamkową połączone było mostem.

Układ obronny miasta składał się z muru miejskiego wraz z wałami (1464r. – pierwsza wzmianka o istnieniu murów miejskich), z fosy zasilanej wodami Regi i strumienia zwanego *Marsch*, płynącego z północy po wschodniej stronie miasta. Do Reska prowadziły dwie bramy od południa oraz od północy (Gryficka).

W pierwszej połowie XIXw. rozebrano i splantowano średniowieczne fortyfikacje. Pozwoliło to na stworzenie drugiej osi komunikacyjnej usytuowanej wschód – zachód, czyli na obecnej ulicy Wojska Polskiego. W tym samym okresie rozpoczęto porządkowanie terenu wokół nieistniejącego już zamku, aby urządzić tam park miejski.

Rozwój przestrzenny miasta po likwidacji murów obronnych następował w XIX i początkach XX w. w kierunkach zachodnim (trakt do Płot) i południowym (tereny przemysłowe, układ kolejowy). W 20 – leciu międzywojennym powstają przedmieścia o charakterze willowym, których rozbudowa kontynuowana była też w okresie powojennym, nie zmieniając zasadniczo układu przestrzennego.

Resko posiada ciekawy układ urbanistyczny miasta prywatnego zespolonego z zamkiem. Należy utrzymać historycznie ukształtowaną przestrzeń, w której funkcjonuje strefa miasta oraz wzgórze zamkowe wraz z otoczeniem. Zachodnia część miasta reprezentuje typowy dla miast pomorskich owalny kształt z regularnymi blokami zabudowy wpasowującymi się w owal muru. Natomiast strona wschodnia, ze swoją nieregularnością jest śladem po przedlokacyjnej osadzie handlowej.

Miasto zostało poważnie zniszczone w wyniku działań wojennych. Utracona została oryginalna zabudowa miejska, w miejsce której wybudowano bloki wielorodzinne z funkcjami usługowymi w parterach. Zatarty został historyczny układ komunikacyjny północ - południe na rzecz ulicy tranzytowej przechodzącej wschód – zachód. Również z wyjątkiem okolic wzgórza zamkowego wszystkie pozostałości po fortyfikacjach średniowiecznych przestały istnieć. W wyniku regulacji Regi nadbrzeżna część miasta uległa zmianom, bo na obszarze wcześniejszych fortyfikacji wzdłuż rzeki powstał teren spacerowy. Zachowała się zabytkowa siatka ulic oraz czytelny jest obszar miasta, który wyodrębniony był dla założenia zamkowego. Miasto

powiększyło się w kierunku zachodnim o jeszcze jedną ulicę (Nadrzeczna), która powtarza kształt historycznej ulicy przymurnej (Wąska), a powstała po rozebraniu muru. Istnienie tej ulicy zaburza historyczny układ urbanistyczny miasta.

- **Założenia ruralistyczne**

W granicach gminy Resko przed 1945 r. znajdowało się ponad 50 jednostek osadniczych. Ich rozmieszczenie nie jest równomierne. W południowej części gminy, w okolicach Reska, wyraźnie sieć osadnicza jest gęstsza. Wielofazowy rozwój przestrzenny osadnictwa na terenie gminy Resko wpłynął na heterogeniczny charakter większości układów ruralistycznych, charakteryzujących się czytelnymi nawarstwieniami chronologicznymi. Wśród tak znacznej ilości miejscowości występuje znaczne zróżnicowanie pod względem czasu założenia, wielkości i kompozycji przestrzennej.

Położone centralnie Resko jest jednostką wyróżniającą się pod względem funkcji (miasto, siedziba właścicieli większości ziem w okolicy) i formy (lokowane na prawie lubeckim). Z rodem Borków, założycieli miasta związana jest większość wsi o średniowiecznej proveniencji, a stanowią one ponad 60% wsi powstałych do pocz. XIX w. Ogólnie w rozwoju sieci osadniczej gminy Resko można wyodrębnić trzy etapy: średniowieczny, XVIII w. i 1 poł. XIX w.

Do najstarszych należą wsie o metryce średniowiecznej, udokumentowane źródłowo już XIII-XV w. Należą m.in. Dorowo, Gardzin, Iglice, Łabuń Wielki, Łagiewniki, Ługowina, Naćmierz, Sosnowo, Stara Dobrzyca, Starogard, Żerzyno. Starogard (wzmiankowany w 1229 r.) był, obok Reska, siedzibą rodową i ośrodkiem klucza majątków rodu Borków w powiecie reskim. Tu ustanowiono w XVIII w. ordynację.

Średniowieczne układy wsi są obecnie częściowo zatarte lub gruntownie przekształcone na skutek budowy lub rozbudowy w ich obrębie założeń dworskich z folwarkami. Pomimo to, na podstawie czytelnych jeszcze do k. XIX w. (utrwalonych na mapach z 1890 r.) śladów w postaci lokalizacji placu kościelnego, posadowienia zagród chłopskich, wydaje się iż dominowała forma wsi placowej, z nawsiem, na którym stał kościół (Dorowo, Iglice, Łabuń Wielki, Łosońnica, Siwkowice, Stara Dobrzyca). Może to być wskazówką, że wsie na ziemiach Borków były zakładane przez osadników z Europy Zachodniej, choć nie można wykluczyć, że taka forma wsi placowej (okolnica) może być również wytworem miejscowej ludności. Współcześnie czytelna forma owalnicy zachowała się jedynie w Dorowie. Mniej liczne, ale także znaczące w krajobrazie gminy są wsie średniowieczne o układzie ulicówki (Gardzin, Ługowina, Sosnowo).

W zdecydowanej większości wsi w granicach gminy Resko obok zagród chłopskich istniały założenia dworsko-folwarczne. W Dorowie, Ługowinie, Sosnowie, Starej Dobrzycy zlokalizowano je na obrzeżach układu wiejskiego i przez to czytelnymi pozostały starsze rozplanowania wsi. Inaczej stało się w Iglicach, Siwkowicach, gdzie w obrębie starych wsi rozbudowały się założenia dworskie, zacierając średniowieczny układ.

Odrębną formę prezentują układy w Komorowie, Mołstowie, Naćmierzu, Przemysławiu, Łagiewnikach, Starogardzie, Żerzynie - wszystkie istniejące od XIII do XV w. Wg map XIX-wiecznych (i współcześnie) były to założenia dworskie/pałacowe z dużymi folwarkami.

Kolejna akcja kolonizacyjna, która pozostawiła trwały ślad w strukturze przestrzennej ziemi pyrzyckiej miała miejsce w XVIII w., kiedy to założono majątek w Miłogoszczycy i kilka małych folwarków (Mokronos).

Począwszy od 1 ćw. XIX w. miała miejsce separacja gruntów i wydzielania z dawnych majątków ziemskich i wsi chłopskich nowych folwarków i przysiółków. Kolonie – w Godziszewie, Gozdnie, Łabuniu Małym, Łosońnicze, Sosnówku – otrzymywały formę łańcuchówki lub ulicówki (Taczały). Małe folwarki założono m.in. w Kosowie, Nowej Dobrzycy, Prusimiu, Świekotkach.

Układy ruralistyczne na terenie gminy Resko uległy do obecnych czasów znacznej degradacji. Duża część kolonii i małych folwarków założonych w 1 poł.XIX w. nie istnieje lub zachowała się w formie szczątkowej (np. w Łosońnicza, Godziszewo, Gozdno). Inwestycje realizowane w l.60-70. w państwowych gospodarstwach rolnych spowodowały zeszpecenie krajobrazu wsi (jak np. w Iglicach). Zaledwie w kilku miejscowościach zachowały się czytelne historyczne kompozycje wraz z zespołami zabudowy mieszkalnej i gospodarczej, kwalifikujące je do objęcia ochroną. Są to przede wszystkim: Dorowo, Ługowina i Gardzin. Dla miejscowości tych Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego wskazuje ustanowienie strefy ochrony struktury przestrzennej całego obszaru wsi chłopskiej. W miejscowościach o nie w pełni czytelnej historycznej kompozycji przestrzennej lub częściowo zdegradowanych zaproponowano objęcie ochroną fragmentu wsi (tradycyjne centrum z kościołem) jak np. w Łosońnicy, Siwkowicach.

8.3.2 Architektura sakralna

Zabytki architektury sakralnej stanowią najważniejszy element, waloryzujący krajobraz kulturowy historycznych układów przestrzennych. Od czasów średniowiecznych świątynie pełnią rolę dominant architektonicznych, dzięki swoim strzelistym wieżom i znacznym rozmiarom są najbardziej charakterystycznymi elementami panoramy poszczególnych miejscowości.

Na terenie gminy Resko znajduje się obecnie 12 zabytkowych świątyń.

Najcenniejszym zabytkiem architektury sakralnej jest gotycka fara w Resku wybudowana w obecnej formie na pocz. XV w. (przebudowana na pocz. XVI w. i w 1882 r.). Wiejskie świątynie o proveniencji średniowiecznej reprezentują kościoły w Łosońnicy i Siwkowicach wzniesione w okresie XV-XVI w., przy użyciu cegły i kamienia. Na ten okres datuje się również kamienny kościół w Łagiewnikach, zachowany w stanie niezabezpieczonej ruiny.

Specyfiką subregionu kulturowego dorzecza Regi jest obecność licznej grupy kościołów wzniesionych w technice szkieletowej (ryglowej), które dokumentują rozwój tradycyjnego typu budownictwa wiejskiego tych terenów. Do najcenniejszych i najstarszych kościołów tego typu należy kościół w Starogardzie (1578/1579, wieża z 1908 r.). Poza tym ryglowe kościoły zachowały się w Iglicach (XVII w.), Starej Dobrzycy

(XVII-XVIII w.) i Dorowie (XVIII w.). Nie zachowały się niestety ryglowe świątynie z XVII w. w Ługowinie i Żerzynie (zrujnowane i ostatecznie rozebrane w l. 50-60 XX w.).

Architekturę XIX-wieczną reprezentują kościoły w Komorowie i Łabuniu Wielkim, wzniesione z cegły i kamienia w stylistyce neogotyckiej.

Unikatowym przykładem architektury sakralnej w skali regionu jest skromny ceglany kościół w miejscowości Taczały z 1867 r. Budynek łączył funkcję domu modlitwy (niem. *Bethaus*) i szkoły ewangelickiej zespolonej z bryłą świątyni.

Większość kościołów znajduje się w odpowiednim stanie technicznym i jest dobrze utrzymana. Wyjątek stanowi kościół w Łągiewnikach, który nie został przywrócony do kultu w okresie powojennym i popadł w stopniową ruinę.

Na terenie gminy zachował się ciekawy zabytek architektury sepulkralnej - kaplica grobowa rodziny von Perponcher. Wzniesiono ją z kamienia i cegły w latach 70-tych XIX w., przy dawnym majątku ziemskim w Żerzynie.

Przy kościołach w Łabuniu Wielkim, Łągiewnikach, Siwkowicach i Starogardzie zachowały się dawne pastorówki z okresu przełomu XIX i XX w.

8.3.3 Architektura rezydencjonalna

Do 1945 r. różnej skali założenia dworsko-parkowe znajdowały się niemal w każdej wsi, w której znajdował się majątek ziemski lub folwark.

Najważniejszym przykładem architektury rezydencjonalnej na terenie gminy Resko był stary zamek rodu von Borck położony na Wzgórzu Zamkowym. Zamek, dotychczas znany jedynie z przekazów źródłowych i rachitycznych reliktyw nadziemnych, dzięki prowadzonym od kilku lat badaniom archeologicznym i architektonicznym pod kierunkiem dr Marcina Peterlejtnera i mgr inż. arch. Tatiany Balcerzak, doczekał się właściwego rozpoznania i udokumentowania. Dzięki przeprowadzonym badaniom możliwe jest sformułowanie opartego na zasadach naukowych projektu ekspozycji zabytku, biorąc pod uwagę konieczność zachowania oryginalnej substancji odsłoniętych reliktyw oraz potrzebę udostępnienia zabytku turystom.

Poza Reskiem, do najstarszych rezydencji należały niezachowane dwory w Komorowie i Łągiewnikach, wzniesione w XVIII w. Nie istnieją także okazałe XIX-wieczne pałace Dorowie, Przemysławiu, Świąciechowie i Żerzynie, a także wiele skromnych dworów w małych majątkach. Wszystkie te obiekty bezpowrotnie zniknęły z krajobrazu kulturowego gminy Resko po 1945 r.

W stanie daleko posuniętej ruiny zachowała się jedna z najokazalszych rezydencji dawnego Pomorza - okazały pałac rodu von Borck w Starogardzie. Okazała rezydencja wzniesiona w stylistyce nawiązującej do francuskiego baroku w w 2 ćw. XVIII w. była główną siedzibą całego klucza majątku rodu w dawnym powiecie reskim. Pałac był przykładem modelowego założenia typu *entre cour et jardin*, rozplanowanego

pomiędzy paradnym dziedzińcem a regularnym założeniem parkowym.

Cennym ale krytycznie zagrożonym obiektem jest również barokowy dwór w m Starej Dobrzycy. Niestety na skutek wieloletnich zaniedbań ze strony obecnego właściciela zabytku w ostatnim czasie doszło do zawalenia się części więźby dachowej i ścian.

Do najokazalszych i najciekawszych rezydencji zachowanych na terenie gminy Resko należy neorenesansowy pałac w Iglicach, dawniej należący do znanego pomorskiego rodu von Osten. Niepokoi fakt, iż zabytek od wielu lat pozostaje opuszczony i jest narażony na postępującą dewastację.

Do zagrożonych obiektów należy również XIX-wieczny dwór w Mołostowie, który z roku na rok popada w ruinę.

Do dobrych przykładów architektury pałacowej należą neobarokowy pałac w Lubieniu Górnym oraz dwór w Naćmierzu. Do mniejszych obiektów rezydencjonalnych należą XIX-wieczne dwory w Łabuniu Wielkim, Ługowinie, Miłogoszczy, Potulinie (zniszczony na skutek pożaru), Prusimiu i Smółsku.

8.3.4 Zabudowa gospodarstw chłopskich

Forma zabudowy siedliska była konsekwencją układu lokacyjnego wsi, form gospodarki oraz zamożności gospodarza. Posadowienie budynków w zagrodzie, zwłaszcza budynku mieszkalnego oraz sposób zagospodarowania frontu siedliska decyduje o krajobrazie ulicy. Dlatego też utrzymanie układu zagród ma istotne znaczenie dla ochrony tradycyjnego krajobrazu.

Powszechnie występującą w XIX w. była zagroda z zabudową lokowaną kalenicowo na planie czworoboku, z chałupą posadowioną w głębi lub na froncie siedliska. W Gardzinie, Dorowie zachowało się kilka starszych zagród zamkniętych od frontu stodołą z przejazdem. Najliczniejszy zespół stosunkowo dobrze zachowanych zagród występuje w Ługowinie. W XIX-wiecznych wsiach kolonizacyjnych dominowały niewielkie zagrody 2-3-budynkowe, z budynkiem mieszkalnym stojącym kalenicowo przy ulicy (Łabuń Mały, Taczały, Łosończka). Jednak zabudowa tych koloni (może za wyjątkiem Łabunia Małego)

została w znacznym stopniu wyburzona.

W tradycyjnej zabudowie wsi dominują obiekty murowane z okresu od k. XIX w. po I. 20.XX w. Starsze budownictwo w konstrukcji ryglowej reprezentują pojedyncze budynki mieszkalne (np. w Starej Dobrzycy) oraz nieliczna zabudowa gospodarcza.

W zabudowie mieszkalnej występują szerokofrontowe, duże chałupy z wysokim dachem dwuspadowym (czasem z naczółkiem) prezentujące formę tradycyjnego budynku mieszkalnego (pierwotnie stawianego w konstrukcji ryglowej). Dominującą jest jednak murowana zabudowa z k. XIX – pocz. XX. w. Są to domy murowane, parterowe lub podwyższone o ściankę kolankową, z dwuspadowym dachem, szerokofrontowe, elewacje symetryczne 7-9-osiove, otynkowane, niekiedy zdobione profilowanymi opaskami wokół otworów okiennych i drzwiowych, gzymsami, boniami.

Zachowana zabudowa mieszkalna charakteryzuje się nierzadko znacznym stopniem dewaloryzacji.

Większość budynków mieszkalnych zostały znacznie przebudowana jeszcze w okresie PRLu i po 1989 r. Tylko nieliczne budynki zachowały nieprzekształconą kompozycję elewacji, oryginalny detal architektoniczny i stolarkę. Obiekty, które nie ulegały dewaloryzującym przebudowom i modernizacją znajdują się nierzadko w niezadawalającym stanie technicznym.

Gospodarcza zabudowa w zagrodach jest bardzo różnorodna, liczne są przykłady zabudowy siedlisk, gdzie występuje obok siebie stodoła ryglowa (4 ćw.XIX w.), budynek inwentarski z cegły silikatowej (l.20.XX w.) lub cegły ceramicznej (k.XIX w.), lub kamienia. Te ostatnie są stosunkowo licznie reprezentowane.

Zespoły stosunkowo dobrze zachowanej tradycyjnej zabudowy o wartościach zabytkowych występują w Ługowinie, Dorowie, Lubieniu Górnym, Łabuniu Wielkim.

8.3.5 Budynki mieszkalne i gmachy użyteczności publicznej

W tkance urbanistycznej Reska zachowało się stosunkowo dużo budynków mieszkalnych i gmachów użyteczności publicznej o walorach zabytkowych.

Do szczególnie cennych należy zespół nowożytnych kamienic zachowany we wschodniej pierzei placu rynkowego, będący jedynym reliktem dawnej zabudowy najważniejszego wnętrza urbanistycznego miasta. Najstarsza zabudowa mieszczańska na terenie Reska zachowała się przy ul.Długiej. Na terenie miasta zachowały się pojedyncze budynki w typie willi lub małych kamienic czynszowych – ul. Wojska Polskiego 9.

Do szczególnie okazałych budynków należą budynki wielorodzinne w typie willi szwajcarskich zachowane przy ul. Wojska Polskiego, datowane na pocz. XX w. (nr 2, 5, 6,19). Ponadto na uwagę zasługuje historyczna zabudowa pierzei ulic 1 Maja, Bohaterów Monte Cassino, Jedności Narodowej, Kościuszki, Krótkiej, Sportowej, Wojska Polskiego oraz zespoły zabudowy willowej z lat 20-tych XX w. częściowo zachowane przy ul. Wolności i przy ul. Zachodniej.

Pośród zabudowy mieszczańskiej skalą i detalem wyróżniają się nieliczne gmachy użyteczności publicznej w tym: klasycystyczny budynek ratusza (1830-1841), dawny budynek apteki przy ul. Bohaterów Monte Cassino 4 (obecnie budynek mieszkalny), dawny gmach sądu powiatowego przy ul. Wojska Polskiego 8, o formach neogotyckich (obecnie poczta) oraz okazały gmach szkolny (dawna *Bismarck-Schule*) przy ul. Wojska Polskiego 71.

8.3.6 Zespoły zabudowy folwarcznej

Dawne stosunki społeczne i gospodarcze charakteryzujące się obecnością wielkoobszarowej gospodarki rolnej miały zasadniczy wpływ na ukształtowanie się założeń przestrzenno-funkcjonalnych wsi na obszarze gminy Resko.

Założenia rezydencjonalno-folwarczne powstawały jako samodzielne jednostki osadnicze (jak w Komorowie, Miłogoszcy, Mołstowie, Naćmierzu, Przemysławiu, Łagiewnikach, Starogardzie, Żerzynie) lub w obrębie istniejących wsi, wśród zabudowy chłopskiej (jak w Iglicach, Łabuniu Wielkim, Łosońnicy).

Na kompozycję założeń rezydencjalno-folwarcznych składały się: siedziba właścicieli (pałac, dwór) i park

dworski w otoczeniu rezydencji, dziedzińec gospodarczy oraz zabudowania robotników folwarcznych (kolonia folwarczna). Dziedzińce folwarczne zwykle posiadały formę czworokąta otoczonego kalenicowo sytuowanymi budynkami gospodarczymi, w który wkomponowana była siedziba właściciela lub zarządcy majątku. Wielkość dziedzińca, kubatura zabudowań inwentarsko-magazynowych odpowiadała wielkości folwarku. Zabudowania te pochodzą z okresu od 4 ćw. XIX w. do I.20. XX w. Przeważają obiekty ceglane lub kamienno-ceglane o zunifikowanej architekturze „folwarczej”. Do ciekawszych architektoniczne należą/należały budynki w Przemysławiu (spichlerz), Starej Dobrzycy (kamienne z 2-3 ćw.XIX w.) i Starogardzie (ceglane budynki inwentarskie, stodoła zbudowana na planie koła z gliny).

Współcześnie większość założeń folwarcznych uległa znacznej deformacji spowodowanej głównie ubytkami w dawnej zabudowie, a także budową obiektów mieszkalnych i gospodarczych o formach obcych lokalnej tradycji. Przykładów tych ostatnich na terenie gminy jest stosunkowo niewiele (np. Iglice, Krosino, Prusim).

Natomiast zniszczenia w zabudowie, zwłaszcza w latach ostatnich, są ogromne. Nie istnieją założenia w Siwkowicach, Starej Dobrzycy, Święciechowie, Naćmierzu. W ruinie są zabudowania gospodarcze w Przemysławiu, Dorowie, Mołstowie, Łosośnicy. Walory zabytkowe zachowały pojedyncze budynki gospodarcze (głównie magazynowe) oraz dziedzińce folwarczne w Starogardzie i Przemysławiu, jako że stanowią bezpośrednie sąsiedztwo zabytkowych rezydencji.

Kolonie budynków robotników folwarcznych w formie przestrzennej zachowały się, natomiast ich forma architektoniczna została znacznie przebudowana, przez co uległa daleko idącej dewaloryzacji.

8.3.7 Komponowane założenia zieleni

Na terenie gminy Resko zewidencjonowano 20 zabytkowych parków, z których 17 zachowało się w pierwotnych granicach; są to założenia parkowe w: Dorowie, Iglicach, Komorowie, Krosinie, Lubieniu Górnym, Łabuniu Wielkim, Łagiewnikach, Miłogoszczy, Mołstowie, Naćmierzu, Potulinach, Przemysławiu, Starej Dobrzycy, Starogardzie, Świekotkach, Święciechowie i Żerzynie. Parki te utrzymały czytelny historyczny układ przestrzenny, cenny starodrzew. Założenia te chronione są na podstawie wpisu do rejestru zabytków.

Największym i najcenniejszym parkiem w gminie pozostaje dawny park dworski w Starogardzie, których zachował relikty regularnego założenia w typie francuskim, przekształcone następnie i uzupełnione założeniem o charakterze krajobrazowym.

Największe oraz najbardziej wartościowe parki z drzewostanem wzbogaconym egzotami są parki w Święciechowie i Łagiewnikach. Do najstarszych należy także park w Komorowie.

W przypadku pozostałych założeń zachował się tylko nieliczny starodrzew oraz zatarciu uległy historyczne układy przestrzenne.

W gminie Resko zewidencjonowanych jest 26 historycznych cmentarzy. Większość z nekropolii zachowało się w swoich pierwotnych granicach, natomiast w przeważającej mierze nie zachowały się historyczne elementy założenia. tj. starodrzew, nagrobki, układ kwater i ciągów komunikacyjnych. Do najlepiej

zachowanych obiektów należą cmentarze przykościelne w Siwkowicach, Komorowie i Starogardzie.

Stosunkowo licznie na terenie gminy występują dawne cmentarze rodowe i miejsca pochówków właścicieli majątków - w Przemysławiu, Dorowie, Naćmierzu, Komorowie, Starogardzie, Żerzynie (gdzie zachowała się dawna kaplica grobowa).

Dodatkowym walorem zabytkowym cmentarzy w Dorowie, Przemysławiu i Iglicach są pomniki poświęcone poległym w I wojnie światowej.

Najlepiej utrzymanym jest cmentarz komunalny w Resku, założony w XIX wieku, na wzgórzu w północnej części miasta, z kaplicą z pocz. XX w. Zachował się w historycznych granicach, w dobrym stanie jest starodrzew w układzie alejowym, czytelne są kwatery grzebalne.

Do wartościowych zespołów zielni komponowanej, zarówno pod kątem walorów przyrodniczych jak i krajobrazowych należą aleje przydrożne. Najlepiej zachowały się obsadzenia ulic w Dorowie, Iglicach, Komorowie, Łosońnicy, Sosnowie, Starogardzie. Dobrze utrzymywana i pielęgnowana jest zieleń przyuliczna w Resku.

Jednorodnie gatunkowo w obrębie ulicy nasadzenia pochodzą z czasu działania na terenie Reska Towarzystwa Przyjaciół zieleni tj. z lat 30-tych XX wieku.

Zespoły te są szczególnie narażone na zniszczenie, ze względu na zagrożenia inwestycyjne i brak właściwej pielęgnacji.

Komponowane założenia zieleni: parki, cmentarze, obsadzenia dróg i ulic wiejskich i inne stanowią cenne urozmaicenie krajobrazu gminy. Jako historyczne formy zieleni towarzyszące zabudowie mieszkalnej, miejscom pamięci, trasom komunikacyjnym powinny być zachowane, poddane kompleksowej pielęgnacji.

Parki docelowo powinny być rewaloryzowane. Cmentarze uporządkowane i upamiętnione stosownym oznakowaniem (np. tablica informująca o historii cmentarza). Obsadzenia ulic, traktów kwalifikują się do uzupełnienia wypadów

8.3.8 Zabytki przemysłu i techniki

Budowle związane z przetwórstwem płodów rolnych (gorzelnie, płatkarnie, mleczarnie, krochmalnie), cegielnie, młyny, funkcjonujące przy wszystkich większych folwarkach zostały zdewastowane (wiele tuż po wojnie) i nie zachowały się do naszych czasów.

Do ciekawych przykładów zachowanej architektury przemysłowej należy gorzelnia w Resku, młyn w Sosnowie, budynek mleczarni w Starogardzie. Dawny młyn na rzece Redze w Resku przebudowano na elektrownię. W Żerzynie, które znane było z produkcji żelaza, można jedynie rozpoznać miejsca lokalizacji kuźnic, po których pozostały reliktory fundamentów i zniszczonych urządzeń spiętrzających. W miejscu jednej z kuźnic na Redze zbudowano w 1995 r. małą elektrownię (przy wykorzystaniu dawnych urządzeń spiętrzających).

W Resku zachowały się zabudowania dawnej fabryki maszyn rolniczych, postawionej z inicjatywy Karola Sprenglera, w miejscu starszej fabryki jedwabiu.

Rozbudowana sieć kolei żelaznej normalno- i wąskotorowej obecnie nie funkcjonuje. Pozostały po niej torowiska, mosty i wiadukty (w Resku, k/Łągiewnik, k/Przemysławia), zabudowania stacji kolejowych w Resku, Starogardzie i Przemysławiu.

8.4 ZABYTKI RUCHOME

W wojewódzkiej ewidencji zabytków ruchomych z terenu gminy Resko ujęte są 88 obiekty, stanowiące niemal wyłącznie historyczne wyposażenie kościołów.

Do najstarszych elementów wyposażenia sakralnego należą manierystyczna ambona i chrzcielnica zachowana w kościele w Łosińnicy. Niestety, cenny późnogotycki tryptyk z tego kościoła zaginął w niewyjaśnionych okolicznościach.

Znakomita większość zabytków pochodzi z XVIII i XIX w. Do unikatowych w skali regiony należy ołtarz ambonowy zachowany w kościele Starej Dobrzycy. Taka forma ołtarza zespolona z amboną była charakterystyczna dla świątyń protestanckich w XVII i XVIII w. Po dostosowaniu przejętych kościołów na potrzeby kultu katolickiego ołtarze ambonowe na terenie Pomorza Zachodniego przetrwały tylko w pojedynczych przypadkach.

Ciekawy jest również dawny ołtarz ambonowy z XVIII w. zachowany w kościele w Komorowie (obecnie korpus ambony i ołtarz rozdzielone).

Z okresu baroku zachowały się pojedyncze elementy wyposażenia sakralnego tj. malowidła, świeczniki, krzyże ołtarzowe. Pozostałe zabytki stanowiące wyposażenie świątyń pochodzą już z XIX w. i prezentują przeważnie neogotyckie formy stylowe.

Do najbardziej kompleksowych wyposażań kościelnych należy neogotycki wystrój kościoła parafialnego w Resku. Ołtarze i konfesjonał zostały przeniesione do kościoła w Resku z nieistniejącego kościoła przy klasztorze sióstr Boromeuszek w Święciechowie, który przed 1945 r. był jedynym katolickim kościołem na terenie dzisiejszej gminy Resko. Mniejszej skali neogotyckie wyposażenie zachowały kościoły w Siwkowicach i Taczałach.

8.5 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Źródła archeologiczne stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach obszaru gminy Resko. Środowisko kulturowe gminy Resko zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne od epoki kamienia do średniowiecza. Osadnictwa na terenie gminy reprezentowane jest przez stanowiska naziemne typu: grodzisko, kurhan oraz ziemne typu: osada, cmentarzysko płaskie, punkt lun tzw. ślad osadniczy.

W ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski na terenie gminy zewidencjonowano 234 (wg stanu na luty 2016 r.) stanowiska archeologiczne, jednokulturowe i wielokulturowe z różnych okresów chronologicznych i różnym typie funkcjonalnym. Większość ze stanowisk pochodzi ze starożytności (206 zabytków) i średniowiecza (154 zabytki).

Specyfika ochrony zabytków archeologicznych polega między innymi na właściwym wykorzystaniu zasobów kulturowych poprzez integrację funkcjonalno-przestrzenną z istniejącą strukturą osadniczą i ograniczenie zbędnych działań inwestycyjnych na terenach zabytkowych. W tym przypadku priorytet powinno stanowić zachowanie najcenniejszych śladów osadniczych z pradziejów lub w najgorszym razie należyte ich udokumentowanie w źródłach naukowo-konserwatorskich.

Stanowiska archeologiczne przyporządkowane są do trzech kategorii ochronnych: W.I., W.II lub W.III, gdzie obowiązują różne ograniczenia wynikające z ochrony konserwatorskiej, od całkowitego inwestowania do konieczności prowadzenia interwencyjnych badań archeologicznych prowadzonych pod nadzorem konserwatorskim.

Pełną ochroną archeologiczno-konserwatorską, wykluczającą wszelką działalność inwestycyjną objęto: wczesnośredniowieczne grodziska w Iglicach, Łabuniu Wielkim, Resku, Starogardzie oraz cmentarzyska kurhanowe ze starożytności w Krosinie i Mołostowie oraz kurhany wczesnośredniowieczne w Orzeszkowie i Starogardzie.

Ewidencja stanowisk archeologicznych prowadzona jest przez wojewódzkiego konserwatora zabytków i został ujęta w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Należy pokreślić, że ewidencja nie jest zbiorem zamkniętym i może ulec poszerzeniu lub uszczupleniu w miarę naukowej weryfikacji źródeł archeologicznych.

8.6 ZABYTKI W ZBIORACH MUZEALNYCH

Utworzenie instytucji o statusie muzeum z pewnością przekracza możliwości finansowo-organizacyjne gminy, nie jest zresztą w pełni uzasadnione, biorąc pod uwagę skromną ilość zachowanych zabytków ruchomych o wysokiej randze artystycznej, związanych z przeszłością gminy Resko. Duża większość dzieł sztuki obecnych na terenie gminy to dzieła sztuki sakralnej, do dziś służące potrzebom kultu i przechowywanych w miejscowych kościołach. Wiele z pamiątek przeszłości często o niewielkiej wartości artystycznej i zabytkowej, ale o dużej wartości historycznej, etnograficznej czy nawet sentymentalnej, może i powinno służyć integracji społecznej, skupionej wokół promocji i ochrony dziedzictwa przyszłości.

Wysiłki gminy przy zaangażowaniu miejscowych pasjonatów historii powinny zmierzać do utworzenia regionalnej izby pamięci gromadzącej pamiątki historyczne, związane z przeszłością tych ziem i zamieszkujących ją ludzi. Instytucja taka może mieć charakter nieformalny i być przedmiotem troski osób prywatnych przy jednoczesnym założeniu roli stymulującej ze strony władz gminnych. Dobrym modelem jest włącznie takiej placówki w strukturę gminnego centrum informacji turystycznej lub innej instytucji o charakterze promocyjnym.

8.7 DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje takie przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem itp.

Przerwanie kulturowej ciągłości ziem Pomorza Zachodniego i kultywowanej od pokoleń tradycji nastąpiło w roku 1945 w wyniku jednostronnej decyzji politycznej, w sposób niezwykle drastyczny. Wraz z napływem polskich przesiedleńców polskich nastąpił masowy exodus ludności niemieckiej, będącej dotychczasowym gospodarzem tych ziem. Konsekwencją tych wydarzeń była całkowita zmiana struktury części niematerialnej dziedzictwa.

Poza niewątpliwymi skutkami negatywnymi powstałej sytuacji, np. w postaci braku poszanowania i identyfikacji z zastanymi materialnymi składnikami krajobrazu kulturalnego regionu, należy dostrzec pozytywne przejawy związane kulturową syntezą powstałą na styku dziedzictwa niematerialnego i materialnego.

W tym kontekście istotne jest utrwalanie w świadomości społecznej tzw. tradycji miejsca dotyczącej lokalizacji nieistniejących obiektów o istotnym znaczeniu dla historii, np. stare cmentarze, dawne folwarki, nieistniejące miejscowości, inne charakterystyczne miejsca, jak pomniki itp.

Ważne dla tożsamości kulturowej tych terenów, mimo przerwania jej ciągłości w 1945 roku, jest używanie i stosowanie polskich odpowiedników historycznych nazw miejscowych (toponimia). Związane jest to m. in. z upamiętnieniem i utrwaleniem w pamięci mieszkańców, zwłaszcza młodego pokolenia, ważnych wydarzeń historycznych, wybitnych postaci związanych z regionem.

Do elementów dziedzictwa niematerialnego gminy można zaliczyć herb gminy Resko, który w obecnej postaci stanowi współczesną interpretację graficzną historycznego herbu Reska, znanego w źródłach już od XIII w. Herb przedstawia w polu złotym zielone drzewo o siedmiu gałęziach, z których każda zakończona jest liściem, również zielonym. Drzewo wyrasta z fal rzecznych, symbolizujących przepływającą przez miasto Regę. Forma herbu stanowi czytelny symbol ciągłości historycznej miasta, sięgającej do czasów średniowiecznej świetności ośrodka miejskiego w Resku.

9 PRAWNA OCHRONA ZABYTEKÓW GMINY RESKO

Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 1446 ze zm) formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
 - 1a) wpis na listę skarbów dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

9.1 REJESTR ZABYTEKÓW

Podstawową formą ochrony konserwatorskiej jest rejestr zabytków, prowadzony przez wojewódzkiego konserwatora zabytków osobno dla zabytków nieruchomości (księga rejestru „A”), zabytków ruchomych (księga rejestru „B”) i zabytków archeologicznych (księga rejestru „C”).

Zabytek spełniający kryteria ustawowe jest wpisywany do rejestru każdorazowo na podstawie decyzji administracyjnej wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków określającej przedmiot i zakres wpisu.

W szczególnych przypadkach określonych w ustawie zabytek lub jego część może zostać wykreślona z rejestru zabytków na podstawie decyzji podjętej przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Sprawy materialno-techniczne związane z prowadzeniem rejestru zabytków regulują przepisy rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem z dnia 26 maja 2011 r. (Dz.U. z 2011 r., Nr 133, poz. 661).

Rejestr zabytków stanowi zbiór otwarty i może być uzupełniony o nowe obiekty, wpisane na podstawie ostatecznej decyzji wojewódzkiego konserwatora zabytków lub uszczuplony o zabytki skreślone na mocy decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

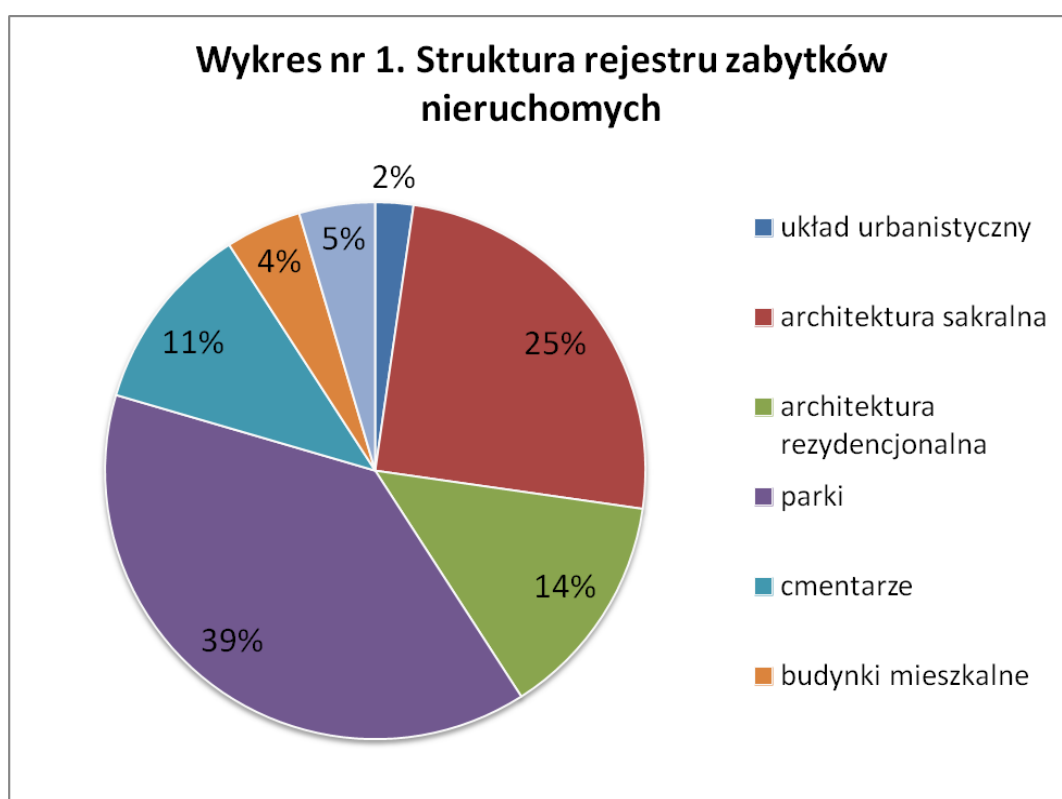
Struktura ilościowa rejestru zabytków dla gminy Resko przedstawia się następująco:

- 1). Zabytki nieruchome: 44;
- 2). Zabytki ruchome: 1 (zespół wyposażenia zawierający 39 wyodrębnionych zabytków)
- 3). Zabytki archeologiczne: 4

9.1.1 Rejestr zabytków nieruchomości

Rejestr zabytków nieruchomości (księga „A” rejestru) gminy Resko zawiera 44 pozycje, w tym: 1 układ urbanistyczny (teren Starego Miasta w Resku), 11 kościołów (Dorowo, Iglice, Komorowo, Łabuń Wielki, Łagiewniki, Łosońnica, Resko, Siwkowice, Stara Dobrzyca, Starogard, Taczały); 6 zamków, dworów i pałaców (Iglice, Łubień Górny, Naćmierz, Resko, Stara Dobrzyca, Starogard); 17 parków dworskich (Dorowo, Iglice, Komorowo, Krosino, Lubień Górny, Łabuń Wielki, Łagiewniki, Miłogoszcz, Mołostowo, Naćmierz, Potuliny, Przemysław, Stara Dobrzyca, Starogard, Świekotki, Święciechowo, Żerzyno); 5 cmentarzy (Łabuń Wielki, Łosońnica, dwa cmentarze w Siwkowicach, Żerzyno); 2 budynki mieszkalne (ul. Wojska Polskiego 4 i 9 w Resku) oraz 2 obiekty użyteczności publicznej (ratusz i sąd w Resku).

Strukturę rejestru zabytków nieruchomości gminy Resko przedstawiono na wykresie nr 1.

Wykaz zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru z terenu gminy Resko zawiera Tabela nr 1.

Tabela nr 1. Wykaz zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru z terenu Gminy Resko (księga A)

L.p.	Miejscowość	Określenie zabytku	Numer rejestru	Data decyzji	Znak decyzji
1.	Dorowo	kościół św. Antoniego	429	1963-12-10	Kl.20/59/63
2.	Dorowo	park dworski	965	1982-06-09	KL.I.5340/2/82
3.	Iglice	kościół św. Stanisława Kostki	431	1963-12-10	Kl.20/61/63
4.	Iglice	park dworski	939	1980-12-06	KL.I.5340/63/80
5.	Iglice	pałac	1169	1990-11-27	Kl.3-5340/203/90
6.	Komorowo	park dworski	971	1982-06-09	KL.I.5340/8/82
7.	Komorowo	kościół Św. Teresy od Dzieciątka Jezus /otoczenie/	250	2006-02-20	DZ-4200/62/O/05/2006
8.	Krosino	park dworski	970	1982-06-09	KL.I.5340/7/82
9.	Lubień Górny	park dworski	966	1982-06-09	KL.I.5340/3/82
10.	Lubień Górny	pałac	117	2003-03-12	DZ-4200/3/O/2003
11.	Łabuń Wielki	park dworski	839	1979-09-18	Kl.I.5340/4/79
12.	Łabuń Wielki	kościół Niepokalanego Serca Maryi	300	2007-02-27	DZ-4200/69/O/06/2007
13.	Łabuń Wielki	cmentarz przykościelny	300	2007-02-27	DZ-4200/69/O/06/2007
14.	Łagiewniki	kościół (ruina)	433	1963-12-10	Kl.20/63/63
15.	Łagiewniki	park dworski	761	1974-05-31	Kl.I.6801/9/74
16.	Łosośnica	kościół Ducha Św.	522	1965-12-22	Kl.20/45/65
17.	Łosośnica	cmentarz przykościelny	1292	1995-09-23	DZ-4200/21/O/95
18.	Miłogoszcz	park dworski	969	1982-06-09	KL.I.5340/6/82
19.	Mołstowo	park dworski	968	1982-06-09	KL.I.5340/5/82
20.	Naćmierz	park dworski	118	1982-06-09	KL.I.5340/4/82
21.	Naćmierz	dwór	118	2003-03-13	DZ-4200/4/O/2003
22.	Potuliny	park dworski	838	1979-09-18	Kl.I.5340/3/79
23.	Przemysław	park dworski	954	1980-12-12	KL.I.5340/79/80
24.	Resko	teren Starego Miasta	78	1956-02-27	Kl.V.-0/62/56
25.	Resko	kościół Niepokalanego Poczęcia NMP	337	1958-09-12	Kl.V.-0/97/58
26.	Resko	zamek (ruina) wraz z otoczeniem	523	1965-12-22	Kl.20/43/65
27.	Resko	willa, ul. Wojska Polskiego 4	1206	1991-12-03	PSOZ/Sz-n/III/5340/204/91
28.	Resko	d. sąd ob. poczta, ul. Wojska Polskiego 8	1250	1993-11-30	PSOZ/Sz-n/III/5340/229/93
29.	Resko	dom ul. Wojska Polskiego 9	278	2006-09-26	DZ-4200/63/O/05/2006
30.	Resko	Ratusz, ul. Rynek 1	1060	2012-04-03	DZ.5130.06.2012.AR
31.	Siwkowice	kościół Wniebowzięcia NMP	486	1963-12-12	Kl.20/67/63
32.	Siwkowice	cmentarz przykościelny	1293	1995-09-28	DZ-4200/22/O/95
33.	Siwkowice	cmentarz polowy	1294	1995-09-28	DZ-4200/23/O/95
34.	Stara Dobrzyca	kościół św. Ap. Piotra i Pawła	439	1963-12-12	Kl.20/69/63
35.	Stara Dobrzyca	dwór	769	1976-03-23	Kl.I.6801/1/76
36.	Stara Dobrzyca	park dworski	769	1979-02-05	Kl.I.5340/1/79
37.	Starogard	park dworski	102	1956-05-15	Kl.V-0/74/56
38.	Starogard	pałac (ruina)	102	1956-05-15	Kl.V.-0/74/56
39.	Starogard	kościół NSPJ	438	1963-12-12	Kl.20/68/63
40.	Świekotki	park dworski	837	1979-01-26	Kl.I.5340/2/79
41.	Święciechowo	park dworski	937	1980-12-05	KL.I.5340/59/80
42.	Taczały	kościół św. Stanisława BM, cmentarz przykościelny, starodrzew	1510	2016-02-15	DZ.5130.07.2016.AR
43.	Żerzyno	cmentarz przykościelny	1295	1995-09-28	DZ-4200/24/O/95
44.	Żerzyno	park dworski	1303	1996-04-04	DZ-4200/8/O/96

9.1.2 Rejestr zabytków ruchomych

Na terenie gminy Resko do rejestru zabytków ruchomych wpisany jest 1 zespół zabytkowego wyposażenia świątyni – kościoła parafialnego p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP w Resku. Na zespół ten składają się 39 wyodrębnionych zabytków.

Z uwagi na wartość i zagrożenie kradzieżą nie podaje się szczegółowego wykazu zabytków. Szczegółowe informacje na temat aktualnego stanu rejestru dostępne są w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Szczecinie.

Wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru z terenu gminy Resko zawiera Tabela nr 2.

Tabela nr 2. Wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru z terenu gminy Resko (księga B)

L.p.	Miejscowość	Miejsce przechowywania	Określenie zabytku	Numer rejestru	Data decyzji	Znak decyzji
1.	Resko	kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP	wyposażenie kościół	30	2003-12-22	ZR-4000/10/1 /21/SŁ/ 2003

9.1.3 Rejestr zabytków archeologicznych

Rejestrem zabytków archeologicznych, oznaczającą pełną ochronę archeologiczno-konserwatorską, w granicach gminy Resko objęto 4 stanowiska - 3 grodziska z okresu wczesnego średniowiecza (Łabuń Wielki, Resko i Starogard) oraz 1 cmentarzysko kurhanowe z okresu wczesnego średniowiecza (Orzeszkowo).

Wykaz zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru z terenu gminy Resko zawiera Tabela nr 3.

Tabela nr 3. Wykaz zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru z terenu gminy Resko (księga C)

L.p.	Miejscowość	Określenie zabytku	Numer AZP	Numer rejestru	Data decyzji	Znak decyzji
1.	Łabuń Wielki	stan. 1. grodzisko z wczesnego średniowiecza	22-14/27	655	1970-11-21	Kl.I.6801/6/70
2.	Orzeszkowo	stan. 1. cmentarzysko kurhanowe z wczesnego średniowiecza	21-15/66	732	1972-08-24	Kl.I.6801/14/72
3.	Resko	stan. 1. grodzisko z wczesnego średniowiecza	23-13/59	608	1969-12-16	Kl.I.6801/2/69
4.	Starogard	stan. 1. grodzisko z wczesnego średniowiecza	24-15/2	654	1970-11-21	Kl.I.6901/8/70

9.1.4 Lista Skarbów Dziedzictwa

Zgodnie ze znowelizowanymi przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Lista Skarbów Dziedzictwa obejmuje zabytki ruchome o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, zaliczane do jednej z kategorii wymienionej w ustawie. Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, który dokonuje wpisu na listę na podstawie decyzji wydawanej z urzędu lub na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Na terenie gminy Resko nie ma żadnego obiektu wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa i mogącego w przyszłości pretendować do objęcia tą formą ochrony.

9.1.5 Pomniki Historii

Ustanowienie Pomnika historii to szczególna forma ochrony zabytków dotycząca zabytków nieruchomych o największym znaczeniu dla historii i kultury Polski. Rangę tej formy ochrony zabytków podkreśla fakt, że jest ona ustanawiana na mocy rozporządzenia Prezydenta PR, na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy zabytku świadczące o jego najwyższej wartości oraz definiuje się terytorialny zakres jego ochrony. Do dziś, w skali całego kraju, to szczególne wyróżnienie nadano 70 zabytkom nieruchomym. Na terenie województwa zachodniopomorskiego ustanowiono, jak dotychczas trzy pomniki historii: Zespół katedralny w Kamieniu Pomorskim, Zespół kościoła p.w. NMP Królowej Świata oraz średniowieczne mury obronne w Stargardzie, Założenie dawnego klasztoru cystersów w Kołbaczu.

Uwzględniając analizę porównawczą zabytkowego zasobu gminy Resko z zasobem zabytkowym kraju nie można wskazać obiektów o wartości uzasadniającej ich objęcie tą formą ochrony konserwatorskiej.

9.1.6 Park kulturowy

Park kulturowy jest formą ochrony tworzoną w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Ta forma ochrony zabytków ustanawiana jest na mocy uchwały rady gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. W uchwale o utworzeniu parku kulturowego określa się jego nazwę, granicę oraz ustanawia się konkretne zakazy i ograniczenia w celu ochrony jego wartości. Ponadto istnieje obowiązek sporządzenia programu ochrony parku oraz uchwalenia dla obszaru objętego tą formą ochrony miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Jak dotychczas na terenie gminy nie został utworzony żaden park kulturowy. Co więcej, plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego (Uchwała Nr XLV/530/10 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 19 października 2010 r.) nie rekomenduje utworzenia na terenie gminy Resko parku kulturowego.

9.1.7 Ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i w decyzjach lokalizacyjnych

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego stanowią zasadniczy instrument realizacji polityki przestrzennej gminy, także w obszarze ochrony krajobrazu kulturowego, w tym zabytkowych układów przestrzennych, poszczególnych zespołów zabudowy zabytkowej i pojedynczych zabytków nieruchomych.

Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Na podstawie art. 91 ust. 1 ustawy w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

Zgodnie art. 20 ustawy projekty i zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Procedurę planistyczną oraz udział wojewódzkiego konserwatora zabytków regulują przepisy ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1073). Forma i zakres ustaleń ochronnych określone są na etapie wniosków do miejscowych planów zagospodarowania, sporządzanych przy udziale wojewódzkiego konserwatora zabytków uczestniczącego w procedurze planistycznej.

Pokrycie terenu gminy Resko obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wynosi zaledwie 5,05% powierzchni gminy.

Ustalenie dotyczące zasad ochrony krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków zawierają następujące plany:

- **Uchwała Nr XL/307/14 Rady Miejskiej w Resku z dnia 15 kwietnia 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla trasy przebiegu linii elektroenergetycznej 100 kV;**
- **Uchwała Nr XI/53/07 z dnia 31 lipca 2007 r. Rady Miejskiej w Resku z dnia 31 lipca 2007 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu obrębu ługowina w gminie Resko dla lokalizacji elektrowni wiatrowych wraz z urządzeniami infrastruktury towarzyszącej;**

- **Uchwała Nr XIX/172/12 Rady Miejskiej w Resku z dnia 30 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Resku przy ulicy Szpitalnej;**
- **Uchwała Nr VI/32/11 Rady Miejskiej w Resku z dnia 29 marca 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Resko w obrębach: Naćmierz, Przemysław, Krosino i Starogard;**

Gminny program opieki zwraca uwagę na konieczność przyspieszenia prac nad powstawaniem planów miejscowych, które określą zasady kształtowania polityki przestrzennej gminy z uwzględnieniem ochrony poszczególnych obiektów i terenów uznanych za szczególnie wartościowe ze względów krajobrazowych, przyrodniczych i zabytkowych.

W nowelizacji ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 18 marca 2010 r. (Dz.U. z 2010 r. Nr 75, poz. 474) jako dodatkową formę ochrony zabytków uznano ustalenia ochrony w decyzjach lokalizacyjnych wydawanych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1073). Jednocześnie w zmienionym art. 53 ust. 4 pkt 2 w/w ustawy uwzględniono wymóg uzgadniania projektów decyzji lokalizacyjnych z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do obszarów i obiektów objętych formami ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

9.2 WOJEWÓDZKA EWIDENCJA ZABYTKÓW

Zgodnie z art. 22 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

Należy zaznaczyć, że wojewódzka ewidencja zabytków nie stanowi odrębnej formy ochrony prawnej, jest jednak obowiązkową częścią składową gminnej ewidencji zabytków. Ponadto ustawa określa obowiązki informacyjne właścicieli/posiadaczy zabytków w WEZ, wymienione w art. 28 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

9.2.1 Zabytki nieruchomości

Wykaz WEZ dla zabytków z terenu gminy Resko został przekazany gminie przez Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie, zgodnie z wymogiem określonym w art. 7 ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r., Nr 75, poz. 474). Wykaz ten jest zbiorem otwartym i powinien podlegać weryfikacji terenowej *in situ*. Analiza stanu faktycznego wskazuje, że wiele obiektów wskazanych w wykazie mogło przestać istnieć lub utraciło walory zabytkowe uzasadniające ochronę konserwatorską.

Wojewódzka ewidencja zabytków prowadzona przez ZWKZ obejmuje 125 zabytków nieruchomości z terenu gminy Resko, zgodnie z wykazem w tabeli nr 4.

Tabela nr 4. Wykaz wojewódzkiej ewidencji zabytków dla gminy Resko

L.p.	Miejscowość	Adres	Określenie zabytku
1.	Dorowo		cmentarz rodowy
2.	Dorowo	Dorowo nr 4	szkoła ob. budynek mieszkalny
3.	Dorowo		zespół folwarczny
4.	Dorowo		cmentarz
5.	Dorowo		cmentarz przykościelny
6.	Dorowo		cmentarz
7.	Dorowo		pałac
8.	Gardzin		cmentarz
9.	Iglice		brama i mur ogrodzeniowy założenia pałacowo-parkowego
10.	Iglice	Iglice nr 8	budynek gospodarczy
11.	Iglice		zespół folwarczny
12.	Iglice	Iglice nr 2	chałupa
13.	Iglice	Iglice nr 3	chałupa
14.	Iglice	Iglice nr 4	chałupa
15.	Iglice		cmentarz przykościelny
16.	Iglice		cmentarz
17.	Komorowo		oficyna pałacowa
18.	Komorowo		zespół folwarczny
19.	Krosino		zespół folwarczny
20.	Krosino		dwór
21.	Lubień Dolny		cmentarz
22.	Lubień Górny		zespół folwarczny
23.	Lubień Górny		cmentarz przykościelny
24.	Łabuń Wielki	Łabuń Wielki nr 21	stodoła
25.	Łabuń Wielki		dwór
26.	Łabuń Wielki		zespół folwarczny
27.	Łabuń Wielki	Łabuń Wielki nr 8	chałupa
28.	Łabuń Wielki	Łabuń Wielki nr 10	chałupa
29.	Łabuń Wielki		cmentarz
30.	Łagiewniki		dwór
31.	Łagiewniki		zespół folwarczny
32.	Łagiewniki		cmentarz przykościelny
33.	Łosońnica		owczarnia (18) w zespole folwarcznym
34.	Łosońnica	Łosońnica nr 20	budynek inwentarski-kurnik
35.	Łosońnica		owczarnia (17) w zespole folwarcznym
36.	Łosońnica		stodoła (16) w zespole folwarcznym
37.	Łosońnica		wozownia (15) w zespole folwarcznym
38.	Łosońnica		gorzelnia (13) w zespole folwarcznym
39.	Łosońnica		zespół folwarczny
40.	Łosońnica	Łosońnica nr 27	budynek rządcy (23) w zespole folwarcznym
41.	Łosońnica	Łosońnica nr 21	stodoła
42.	Łosońnica		cmentarz

L.p.	Miejscowość	Adres	Określenie zabytku
43.	Łosońnica		park dworski
44.	Łosońnica		dwór
45.	Ługowina		dwór
46.	Ługowina	poł. część wsi , na skraju w kierunku Radowa	cmentarz
47.	Ługowina	na nawsiu w centrum wsi, dz. 234	cmentarz przykościelny
48.	Ługowina		park dworski
49.	Ługowina	Ługowina nr 39	zespół folwarczny
50.	Miłogoszcz		dwór
51.	Miłogoszcz		zespół folwarczny
52.	Mokronos		zespół folwarczny
53.	Mołstowo		dwór
54.	Mołstowo		zespół folwarczny
55.	Mołstowo		obora (14) w zespole folwarcznym
56.	Mołstowo		obora (17) w zespole folwarcznym
57.	Naćmierz		magazyn (6) w zespole folwarcznym
58.	Naćmierz		obora (15) w zespole folwarcznym
59.	Naćmierz		stolarnia, kuźnia (16) w zespole folwarcznym
60.	Naćmierz		zespół folwarczny
61.	Naćmierz		cmentarz
62.	Orzeszkowo		cmentarz
63.	Piaski		zespół folwarczny
64.	Potuliny		dwór
65.	Potuliny		zespół folwarczny
66.	Prusim		stodoła (8) w zespole folwarcznym
67.	Prusim		dwór
68.	Prusim		zespół folwarczny
69.	Prusim		magazyn (3) w zespole folwarcznym
70.	Prusim		obora (4) w zespole folwarcznym
71.	Prusim		magazyn (5) w zespole folwarcznym
72.	Prusim		magazyn (6) w zespole folwarcznym
73.	Przemysław		magazyn zbożowy (26) w zespole folwarcznym
74.	Przemysław		kuźnia, stolarnia (11) w zespole folwarcznym
75.	Przemysław		obora (7) w zespole folwarcznym
76.	Przemysław		stodoła (4) w zespole folwarcznym
77.	Przemysław		owczarnia (3) w zespole folwarcznym
78.	Przemysław		zespół folwarczny
79.	Przemysław		chlewnia (2) w zespole folwarcznym
80.	Przemysław		cmentarz
81.	Przemysław		budynek mieszkalny
82.	Resko	Kościelna 1 ul.	kamienica
83.	Resko	Wojska Polskiego 11 ul.	szkoła
84.	Resko	Wojska Polskiego 19 ul.	budynek wielorodzinny w typie willi szwajcarskiej

L.p.	Miejscowość	Adres	Określenie zabytku
85.	Resko	Wojska Polskiego 6 ul.	budynek wielorodzinny w typie willi szwajcarskiej
86.	Resko	Wojska Polskiego 5 ul.	budynek wielorodzinny w typie willi szwajcarskiej
87.	Resko	Wojska Polskiego 2 ul.	budynek wielorodzinny w typie willi szwajcarskiej
88.	Resko	Rynek 19	kamienica
89.	Resko	Rynek 18	kamienica
90.	Resko	Rynek 17	kamienica
91.	Resko	Rynek 1	ratusz
92.	Resko	stacja kolejowa PKP	kolejowa wodociągowa wieża ciśnień
93.	Resko	linia kolei wąskotorowej Mieszewo-Resko, km 24,117 nad rz. Regą	most kolejowy
94.	Resko	linia kolejowa Resko-Wyszogóra nad rz. Regą	most kolejowy
95.	Resko	Bohaterów Monte Cassino 4 ul.	apteka
96.	Resko	Jedności Narodowej 8 ul.	młyn wodny
97.	Resko		cmentarz przykościelny
98.	Resko		cmentarz komunalny
99.	Resko	Zielona 1 ul.	rzeźnia
100.	Siwkowice		centralny plac wiejski
101.	Siwkowice	Siwkowice nr 6	budynek inwentarsko-gospodarczy
102.	Siwkowice	Siwkowice nr 7	stodoła
103.	Siwkowice	Siwkowice nr 15	stodoła
104.	Siwkowice	Siwkowice nr 13	zespół folwarczny
105.	Słowikowo		zespół folwarczny
106.	Smólsko		dwór
107.	Smólsko	Smólsko nr 1	zespół folwarczny
108.	Sosnowo		dwór
109.	Sosnowo		młyn (1) w zagrodzie młyńskiej
110.	Stara Dobrzyca		brukowa droga obsadzona kasztanowcami prowadząca do dworu przez dziedziniec folwarczny
111.	Stara Dobrzyca		cmentarz komunalny
112.	Stara Dobrzyca		cmentarz przykościelny
113.	Starogard Łobeski	w parku	obelisk poświęcony Henricie von Borck
114.	Starogard Łobeski		parcela kościelna
115.	Starogard Łobeski		zespół folwarczny
116.	Starogard Łobeski		cmentarz przykościelny
117.	Starogard Łobeski		cmentarz
118.	Święciechowo		zespół folwarczny

L.p.	Miejscowość	Adres	Określenie zabytku
119.	Taczały		szkoła
120.	Taczały		kościół
121.	Taczały		cmentarz przykościelny
122.	Trzaski		dwór
123.	Żerzyno		ogrodzenie dziedzica folwarcznego
124.	Żerzyno		kaplica grzebalna
125.	Żerzyno		zespół folwarczny

9.2.2 Zabytki ruchome

Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków ruchomych w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa. Zgodnie z art. 22 ust. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami do włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

W wojewódzkiej ewidencji zabytków ujętych jest 88 zabytków ruchomym z terenu gminy Resko. Są to prawie wyłącznie zabytkowe elementy wyposażenia kościołów, pochodzące z okresu od XVII do XX w.

Ze względu na wartości zabytkowe i zagrożenie kradzieżą nie podjęto się pełnego wykazu zabytków. Ewidencja zabytków ruchomych udostępniana jest uprawnionym osobą przez Zachodniopomorskiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie.

9.2.3 Zabytki archeologiczne

Częścią składową wojewódzkiej ewidencji zabytków są zewidencjonowane w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP) i prowadzonych ciągle prac terenowych stanowiska archeologiczne stanowiące archeologiczne zabytki nieruchome. Na obszarze gminy Resko w ewidencji Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ujętych są 234 stanowiska archeologiczne z terenu gminy Resko. W związku z nasilonym procesem nielegalnego poszukiwania zabytków i niszczenia nieruchomości zabytków archeologicznych ze względów bezpieczeństwa nie podaje się pełnego wykazu ewidencji zabytków archeologicznych. Wykazy te udostępniane są osobom uprawnionym przez Zachodniopomorskiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie.

9.3 GMINNA EWIDENCJA ZABYTEKÓW

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Ponadto obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków uwzględnia się obok zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Rzetelnie opracowana ewidencja umożliwi prowadzenie planowej polityki konserwatorskiej w zakresie wpisów do rejestru zabytków, współpracy konserwatora przy opracowywaniu planów zagospodarowania przestrzennego, prac remontowo-budowlanych, dofinansowania prac konserwatorskich, przygotowywania szczegółowej dokumentacji wybranych obiektów zabytkowych, tworzenia zbioru informacji o zabytkach na określonym terenie (gmina, powiat, województwo).

Gminna ewidencja zabytków jest prowadzona przez Burmistrza w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy. Sposób prowadzenia gminnej ewidencji zabytków oraz wzór karty adresowej zabytku nieruchomego ujętego w gminnej ewidencji zabytków określa rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661). W skład zasobu gminnej ewidencji zabytków wchodzi:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

W kontekście aktualnego orzecznictwa sądowno-administracyjnego niezbędne jest przyjęcie gminnej ewidencji zabytków w drodze jednorazowego aktu woli organu odpowiedzialnego (Burmistrz Reska), np. decyzji, zarządzenia, przyjętego z konkretną datą i w przybierającego konkretną formę administracyjno-prawną. Wskazane jest również dokonanie odpowiednich adnotacji na kartach adresowych potwierdzających sprawdzenie kompletności i zgodności danych zawartych w karcie ze stanem faktycznym, zgodnie z wymogiem określonym w § 18 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011, Nr 113, poz. 661). Dobrą praktyką jest opublikowanie wykazu gminnej ewidencji zabytków na stornie biuletynu informacji publicznej gminy, zgodnie z wymogiem ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (t.j. Dz.U. z 2016, poz. 1764).

Należy zaznaczyć, że wprawdzie gminna ewidencja zabytków, nie jest wymieniona jako jedna z form ochrony zabytków, jednak ujęte w niej obiekty podlegają szczególnej procedurze kontroli administracyjnej prowadzonej przez organy administracji konserwatorskiej. Zgodnie z art. 53 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1973) projekty decyzji lokalizacyjnych podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do obszarów i obiektów objętych formami ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Ponadto art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1332) stanowi, że w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków,

a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Do tej pory gmina Resko nie opracowała i nie uzgodniła gminnej ewidencji zabytków z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Szczecinie. Opracowana została jedynie wersja robocza ewidencji, która wymaga uzupełnień i weryfikacji, w oparciu o prospekcję terenową stanu zachowania zabytków w gminie Resko.

10 ANALIZA STANU FUNKcjONALNEGO I JAKOŚCIOWEGO ZASOBÓW ZABYTKOWYCH GMINY RESKO

10.1 STRUKTURA WŁASNOŚCIOWA ZABYTKÓW

Analiza struktury własnościowej zabytków ma decydujące znaczenie przy formułowaniu założeń programowych gminnego programu opieki nad zabytkami. Skuteczność programowanych priorytetów i działań zależy bowiem od realnego wpływu na zabytki związanego z wykonywaniem uprawnień właścicielskich gminy. Zakres ten łączy się ze sferą opieki nad zabytkami, w której mieszczą się działania polegające m.in. na prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, zabezpieczeniu i utrzymaniu zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.

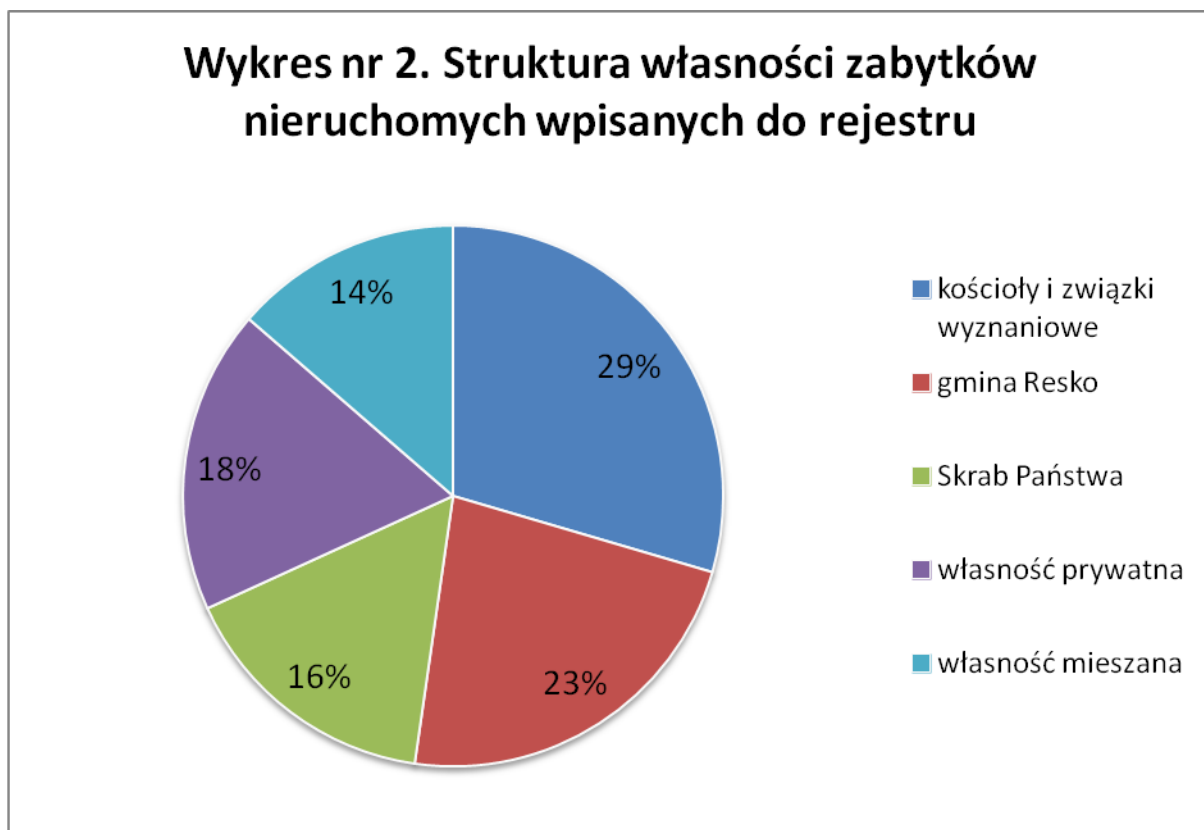
Z drugiej strony, wobec zabytków niebędących własnością gminy działania samorządu gminnego ograniczają się jedynie do oddziaływania o charakterze miękkim - programującym i stymulującym, a więc mieszczącym się w zakresie ochrony zabytków.

Analizę struktury własnościowej zabytków przeprowadzono jedynie dla zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru.

Największa grupa zabytków znajduje się w posiadaniu kościołów i związków wyznaniowych (kościół katolickiego) – 13 obiektów – kościołów i cmentarzy. 10 zabytków stanowi własność gminy Resko. Są to: parki dworskie w Komorowie, Łabuniu Wielkim, Przemystawiu i Świekotkach, dawne cmentarze w Siwkowicach i Żerzynie, ruina kościoła Łągiewnikach, ruina pałacu w Starogardzie, a ponadto ruiny zamku i budynek ratusza w Resku. 7 zabytków stanowi własność Skarbu Państwa w zarządzie Agencji Nieruchomości Rolnych lub Lasów Państwowych (parki dworskie w Dorowie, Krosinie, Łągiewnikach, Miłogoszczy, Mołostowie oraz w Świąciechowie) oraz Poczty Polskiej (budynek dawnego sądu w Resku). Pozostałych 8 zabytków stanowi własność prywatną. Wśród tej grupy wyróżnia się założenia dworsko-parkowe w Iglicach. 6 zabytków nieruchomości ma mieszaną strukturę własnościową, gdzie obok własności prywatnej zachowana jest własność komunalna, są to: parki dworskie w Łubieniu Górnym, Naćmierzu i Starogardzie oraz pałac w Łubieniu Górnym i Naćmierzu. Mieszaną strukturę własnościową ze znacznym

odsetkiem majątku gminnego ma również teren Starego Miasta w Resku.

Procentową strukturę własności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru na terenie gminy przedstawiono na wykresie nr 2.

10.2 ZABYTKI O NAJWIĘKSZYM ZNACZENIU DLA GMINY

Ze względu na posiadane wartości historyczne, artystyczne i naukowe, największymi walorami zabytkowymi wyróżniają się następujące obiekty zabytkowe położone na terenie gminy Resko:

1. Średniowieczny układ urbanistyczny Reska
2. Zamek Borków w Resku
3. Kościół parafialny w Resku
4. Kościół w Starej Dobrzycy
5. Kościół filialny w Starogardzie
6. Zespół pałacowo-Parkowy w Starogardzie
7. Zespół pałacowo-parkowy w Iglicach
8. Zespół pałacowo-parkowy w Starej Dobrzycy

10.3 ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ (SWOT)

Mocne strony:

- Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe obszaru gminy
- Zachowane wartościowe zespoły dworsko-parkowe
- Wstępne rozpoznanie zasobów kulturowych gminy w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego
- Opracowany Lokalny Program Rewitalizacji uwzględniający obszary i obiekty zabytkowe
- Znaczny udział własności gminy w strukturze własnościowej zabytków nieruchomości
- Atrakcyjne położenie wartościowych kulturowo ośrodków wiejskich, powiązane z wartościami przyrodniczo-krajobrazowymi o znaczeniu lokalnym, sprzyjające rozwojowi turystyki
- Korzystne warunki do rozwoju agroturystyki w obszarze turystyki kulturowej
- Dobre skomunikowanie gminy z siecią dróg krajowych (droga S6)
- Dobrze rozwinięta sieć dróg lokalnych
- Obecność dobrze rozwiniętych szlaków turystycznych: pieszych, rowerowych, konnych i wodnych (szlak kajakowy na Redze)

Słabe strony:

- Niezadowalający stan dużej części cennych obiektów zabytkowych, w tym zwłaszcza dworów i pałaców
- Dewaloryzacja historycznych układów przestrzennych i poszczególnych obiektów zabytkowych po 1945 r., w tym znaczący udział powojennej zabudowy w obrębie zabytkowego układu urbanistycznego Reska
- Niewystarczająca liczba planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających ochronę wartości kulturowych historycznych układów przestrzennych i zabytków
- Słaba znajomość i zrozumienie mieszkańców regionu dla problemów ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego
- Zbyt słabe wykorzystanie walorów turystycznych gminy w stosunku do potencjału gminy i jej walorów przyrodniczo-krajobrazowych
- Brak ulg podatkowych i wsparcia finansowego dla właścicieli, użytkowników obiektów zabytkowych ustanowionych na poziomie prawa lokalnego
- Zła sytuacja ekonomiczna i nasilone problemy społeczne na terenach popegeerowskich
- Brak środków na utrzymanie i kompleksowe rewaloryzacje obiektów zabytkowych, zwłaszcza budynków mieszkalnych i gospodarczych

Szanse:

- Możliwość pozyskania wsparcia finansowego na prace remontowo-konserwatorskie zabytków ze środków budżetowych państwowych i samorządowych
- Możliwość pozyskania środków z funduszy unijnych perspektywy finansowej na lata 2014-2020
- Prowadzenie projektów rewitalizacyjnych zgodnie z Lokalnym Programem Rewitalizacji
- Szeroka promocja walorów dziedzictwa kulturowego i walorów przyrodniczych gminy
- Wzrost zainteresowania eko- i agroturystyką powiązaną z dziedzictwem kulturowym
- Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości oraz poszanowania zabytków, ich ochrony i prawidłowych przekształceń
- Rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych nastawionych na ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego
- Wprowadzanie nowoczesnych systemów informacji turystycznej w celu promocji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego
- Zwiększenie aktywności mieszkańców gminy i potencjału gospodarczego

Zagrożenia:

- Zła sytuacja ekonomiczna i nasilone problemy społeczne na terenach popegeerowskich
- Degradacja historycznego krajobrazu wiejskiego przez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nienawiązujących do charakteru i cech zagospodarowania zabytkowych zespołów urbanistycznych i ruralistycznych
- Dewaloryzacja obiektów zabytkowych poprzez samowolne lub przypadkowe bądź częściowe działania inwestycyjne (przebudowy, rozbudowy) bez nawiązania do historycznej kompozycji oraz technologii
- Wysokie nakłady finansowe niezbędne do robót budowlanych oraz specjalistycznych prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach
- Niedostateczny nadzór właścicielski nad zabytkami pozostającymi w rękach prywatnych, skutkujący dewaloryzacją i dewastacją cennych zespołów zabytkowych (zespoły dworsko-parkowe w Iglicach i Starej Dobrzycy)
- Niewystarczający poziom zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych w obiektach zabytkowych (obiekty sakralne)
- Brak skutecznej egzekucji prawa w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji i zanieczyszczania środowiska
- Zbyt agresywne inwestowanie na terenach zabytkowych i komercjalizacja zabytków

11 CELE I ZADANIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY RESKO NA LATA 2017-2021

11.1 ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Resko proponuje szereg działań związanych z opieką samorządu nad zabytkami gminy. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów gminy, wnioski wynikające z istniejącego zasobu zabytkowego i dziedzictwa kulturowego oraz analizy słanych i mocnych stron oraz wykazanych szans i zagrożeń. Część programowa uwzględnia również cele wyznaczone w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz dokumentach strategicznych na poziomie krajowym i regionalnym.

Wśród priorytetów Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Resko są działania zmierzające do jak najlepszego rozpoznania i waloryzacji zasobu zabytkowego gminy poprzez opracowanie i monitorowanie gminnej ewidencji zabytków, zwiększenia dynamiki uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, uwzględniających ochronę wartościowych układów przestrzennych i obiektów zabytkowych.

W ramach obowiązków samorządu gminnego, jako właściciela części obiektów zabytkowych na terenie gminy, należy utrzymanie ich w należytym stanie i korzystanie z nich w sposób zapewniający trwałe zachowanie ich wartości

Innym ważnym zadaniem jest wspieranie przez gminę inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami m.in. przez udostępnienie pełnej informacji o możliwościach pozyskania środków finansowych na prace remontowo-konserwatorskie zabytków.

Wśród założeń programowych wyróżniają się również działania promocyjne gminy w obszarze rozwoju turystyki, w oparciu o walory przyrodniczo-kulturowe oraz edukacja w obszarze dziedzictwa kulturowego.

Należy zwrócić uwagę na podjęcie działań zmierzających do lepszego wyeksponowania i jednolitego oznakowania najcenniejszych obiektów zabytkowych oraz promocji wartości kulturowych w oparciu o istniejące bądź budowę nowych szlaków turystycznych. Istotnym aspektem powinno być upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie i promocja zasobów kulturowych regionu w programach edukacyjnych obecnych na każdym etapie nauczania szkolnego.

11.2 CELE PERSPEKTYWICZNE

Przyjmuje się do realizacji trzy cele perspektywiczne

- I. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gmin**
- II. Utrzymanie i rewaloryzacja zachowanych zasobów i struktury krajobrazu kulturowego**

III. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych

Priorytety i działania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Resko na lata 2017-2021 – tabela nr 5

Tabela nr 5. Cele, priorytety i działania GPOnZ gminy Resko na lata 2017-2021

Cele perspektywiczne	Priorytety	Działania
I. WŁĄCZENIE PROBLEMÓW OCHRONY ZABYTKÓW DO SYSTEMU ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODROWANIA GMINY	I.1. WERYFIKACJA SANTU ZASOBU ZABYTKOWEGO I WALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY	<p>I.1.1. Opracowanie gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości</p> <p>I.1.2. Weryfikacja stanu zachowania obiektów ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków w ramach prac terenowych nad opracowaniem gminnej ewidencji zabytków</p> <p>I.1.3. Uzgodnienie gminnej ewidencji zabytków z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Szczecinie</p> <p>I.1.4. Okresowe monitorowanie zasobu gminnej ewidencji zabytków – raz na 2 lata.</p> <p>I.1.5. Umieszczenie wykazu gminnej ewidencji zabytków na stronach Biuletynu Informacji Publicznej gminy</p>
	I.2. UWZGLĘDNIENIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W DOKUMENTACH STRATEGICZNYCH I	I.2.1. Uwzględnienie Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami w aktualizacji Strategii Rozwoju gminy

	<p>II.2. MONITORING STANU ZACHOWANIA ZABYTKÓW I WYSTĘPUJĄCYCH ZAGROŻEŃ</p>	<p>zabezpieczeniu ruin pałacu Borków w Starogardzie wraz wykonaniem zagospodarowania terenu dla potrzeb turystycznych</p> <p>II.2.1. Współpraca z ZWKZ i PINB w postępowaniach administracyjnych prowadzonych w związku z zagrożeniem obiektów zabytkowych</p> <p>II.2.2. Przekazywanie ZWKZ zawiadomień o przypadkowym odkryciu zabytków lub odkryciu zabytków archeologicznych podczas prowadzenia prac ziemnych</p> <p>II.2.3. Udział w akcji znakowania zabytków ruchomych prowadzonych przez Komendę Wojewódzką Policji w Szczecinie w ramach akcji „Razem Bezpieczniej”</p>
<p>III. PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ ZWIĘKSZAJĄCYCH ATRAKCYJNOŚĆ ZABYTKÓW DLA POTRZEB TURYSTYCZNYCH SPOŁECZNYCH I EDUKACYJNYCH</p>	<p>III.1. ZWIĘKSZENIE ROLI ZABYTKÓW W ROZWOJU TURYSTYKI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI</p>	<p>III.1.1. Uzupełnienie istniejących szlaków turystycznych o informacje dotyczące zasobów dziedzictwa kulturowego</p> <p>III.1.2. Wspieranie tworzenia nowych tras edukacyjno-turystycznych po zasobach przyrodniczych i kulturowych gminy, w tym szlaków rowerowych, konnych, pieszych, kajakowych oraz ich wzajemne powiązanie w spójny system,</p>

		<p>dostosowany do potrzeb odbiorcy w ramach współpracy na poziomie regionalnym – np. „Kraina Borków”, szlak zabytkowych kościołów, szlak zabytkowych zespołów pałacowo-prakowych w gminie Resko</p> <p>III.1.3. Jednolite oznakowanie oraz wprowadzenie systemu informacji wizualnej dot. ważnych kulturowo miejsc i obiektów zabytkowych położonych przy trasach szlaków turystycznych</p> <p>III.1.4. Badanie i rozwój produktu turystycznego „Dziedzictwo Borków”</p> <p>III.1.5. Wspieranie wydawnictwa dot. ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego gminy – przygotowanie i wydanie folderów i przewodników po zabytkach gminy Resko</p> <p>III.1.6. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji turystycznej i gospodarczej w oparciu o zabytki gminy Resko</p> <p>III.2.1. Włączenie zagadnień związanych z dziedzictwem kulturowym regionu</p>
	<p>III.2. BUDOWA ŚWIADOMYCH WIĘZI LOKALNYCH</p>	

	<p>SPOŁECZNOŚCI Z DZIEDZICTWEM KULTUROWYM I POTRZEBY JEGO ZACHOWANIA</p>	<p>do programów edukacyjnych nauczania na poziomie średnim i podstawowym, poprzez opracowanie i organizację edukacji regionalnej w ramach zajęć szkolnych, udział młodzieży w lekcjach muzealnych i bibliotecznych, organizację konkursów historycznych</p> <p>III.2.2. Udział gminy Resko w organizacji Europejskich Dni Dziedzictwa</p> <p>III.2.3. Promocja dziedzictwa kulturowego gminy podczas cyklicznych imprez plenerowych, skierowanych do mieszkańców i turystów (Bieg o Strzałę Widanta, Noc Świętojańska, Dożynki gminne i powiatowo-gminne, Jarmark Wielkanocny i Bożonarodzeniowy, Jarmark św. Bartłomieja)</p> <p>III.2.4. Współpraca w realizacji programów edukacyjnych i imprez z instytucjami kultury i ochrony zabytków na poziomie wojewódzkim – Biurem Dokumentacji Zabytków, Narodowym Instytutem Dziedzictwa OT/Szczecin, Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Szczecinie</p>
--	--	--

Programowane cele perspektywiczne, priorytety i zadania podlegają uchwaleniu przez Rady Miejską w Resku.

Przyjęte cele perspektywiczne i priorytety stanowią podstawę programową realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami. Wskazane działania służące realizacji celów stanowią propozycję, które mogą być modyfikowane i uzupełniane w ramach bieżących potrzeb i możliwości finansowo-organizacyjnych gminy.

Ze wskazanego katalogu działań samorząd gminny powinien wytypować te, które zamierza realizować w perspektywie 2017-2021.

Po dwóch latach od uchwalenia Programu Burmistrz Reska przedstawia Radzie Miejskiej sprawozdanie z jego realizacji.

12 INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

12.1 INSTRUMENTY REALIZACJI GPONZ

Realizacja programu odbywać się będzie poprzez wskazane zadania na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Dostępne instrumentarium służące realizacji programu wynika z obowiązujących przepisów prawnych oraz opartych na nich działań umocowanych w realiach instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych. Przy realizacji GPONZ gminy Resko na lata 2017-2021 przewiduje się wykorzystanie następującego instrumentarium:

Instrumenty prawne - wynikające z przepisów dotyczących ochrony zabytków, w tym:

- wnioskowanie do wojewódzkiego konserwatora zabytków o wpis do rejestru zabytków obiektów/obszarów z gminnej ewidencji zabytków;
- sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustanawiających ochronę i rewaloryzację historycznych obszarów;
- opracowanie i prowadzenie gminnej ewidencji zabytków;
- opracowanie i wdrożenie systemu ulg podatkowych dla właścicieli zabytków;

Instrumenty finansowe - dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe, zbiórki społeczne, programy uwzględniające finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych z funduszy europejskich, państwowych, samorządu województwa, powiatu, gminy;

Instrumenty koordynacji – uwzględnianie dziedzictwa kulturowego w strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, miasta planie rozwoju lokalnego, programach rozwoju infrastruktury, programie ochrony środowiska przyrodniczego. Współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;

Instrumenty kontrolne - monitoring (we współpracy z wojewódzkim konserwatorem zabytków i powiatowym inspektorem nadzoru budowlanego) stanu zachowania zabytków wpisanych do rejestru i ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Monitorowanie stopnia realizacji ustaleń Gminnego Programu

Opieki nad Zabytkami.

Instrumenty społeczne – działania stymulujące i promocyjne w dziedzinie edukacji w zakresie dziedzictwa kulturowego, profesjonalna informacja, współdziałanie z organizacjami społecznymi. Budowa produktu turystycznego w oparciu o zabytki, tradycyjne techniki budowlane.

12.2 KOORDYNATORZY I REALIZATORZY GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Realizacja postanowień Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami wymaga zaangażowania wielu podmiotów i jednostek organizacyjnych Gminy Resko. W związku z powyższym konieczne jest aby za wdrożenie i monitorowanie stanu realizacji Programu odpowiedzialna była konkretna jednostka merytoryczna lub samodzielne stanowisko pracy w ramach struktury organizacyjnej Urzędu Miejskiego w Resku. Realizacja priorytetów i celów programowych powinna zakładać współpracę i koordynację działań ze wszystkimi jednostkami gminnymi wyznaczonymi do ich wdrażania.

Za realizację działań przewidzianych w Programie w poszczególnych obszarach są:

- **w obszarze działań inwestycyjnych i działań związanych z gospodarką przestrzenną:**

stanowiska ds. gospodarki nieruchomościami, rolnictwa i geodezji, ds. gospodarki komunalnej i drogownictwa, ds. gospodarki mieszkaniowej i promocji gminy, ds. inwestycji i budownictwa, ds. gospodarki przestrzennej;

- **w obszarze finansowania działań związanych z opieką i ochroną zabytków:**

stanowiska ds. księgowości budżetowej, ds wymiaru podatku;

- **w obszarze działań związanych z edukacją i promocją dziedzictwa kulturowego:**

stanowiska ds. oświaty i ochrony zdrowia, obsługi informatycznej, , ds. gospodarki mieszkaniowej i promocji gminy, Centrum Kultury w Resku, Zespół Szkół w Resku, Szkoła Podstawowa w Starogardzie

Realizacja Programu powinna uwzględniać współpracę z instytucjami kultury i ochrony zabytków działającymi na poziomie powiatu i województwa, tj. z Samorządem powiatu łobeskiego i jednostkami podległymi, Biurem Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, Narodowym Instytutem Dziedzictwa OT Szczecin i Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Szczecinie.

12.3 REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z art. 87 ust. 1 i ust. 5 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat. Co 2 lata Burmistrz jest zobligowany do sporządzenia sprawozdania z realizacji programu, które przedstawia do akceptacji Radzie Miejskiej.

12.4 ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. W przypadku zabytków będących w zasobie jednostki samorządu terytorialnego, opieka nad tymi zabytkami jest jej zadaniem własnym.

Omówione źródła finansowania nie odnoszą się wyłącznie do środków, którymi dysponować może samorząd. Wsparciem dla realizacji zadań wyznaczonych w niniejszym programie mogą być środki publiczne przekazywane w formie dotacji celowej, udzielanej na wniosek właściciela, użytkownika lub osób przez nie upoważnionych, będących zarówno osobami fizycznymi jak i jednostkami samorządu terytorialnego.

Dofinansowanie zadań związanych z opieką nad zabytkami może pochodzić zarówno ze źródeł krajowych jak i zagranicznych.

12.4.1 Środki krajowe

Kwestie dofinansowania prac przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków z budżetu państwa a także przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, reguluje rozdział 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. O udzielenie dotacji może ubiegać się osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie.

Dotacja, zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami może obejmować nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrza;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie,

z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;

10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;

11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;

12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;

13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;

14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;

15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;

16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7–15;

17) zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

12.4.1.1 Budżet państwa

- **Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego**

Programy Ministra są podstawą ubiegania się o środki na zadania z zakresu kultury realizowane m.in. przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze i osoby fizyczne.

Rokrocznie MKiDN ogłasza programy, z których do zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami na terenie Gminy Resko można zaliczyć działania w ramach:

- Rozwój infrastruktury kultury
- Edukacja kulturalna i diagnoza kultury
- Dziedzictwo kulturowe - priorytety:
 - Priorytet "Ochrona zabytków"
 - Priorytet " Wspieranie działań muzealnych"
 - Priorytet „Kultura ludowa”
 - „Ochrona zabytków archeologicznych”
- Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Dotacje na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, realizowane są na podstawie ustaw o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy

finansach publicznych i odnośnych aktów wykonawczych.

Dofinansowanie można uzyskać jedynie na zabytki wpisane do rejestru. Zasadą ustawową udzielanych dotacji budżetowych jest współfinansowanie prac - dotacja z jednego źródła może być udzielana do wysokości 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac.

Szczegóły związane z naborem wniosków do Programów MKiDN dostępne na stronie internetowej:

www.mkidn.gov.pl

- **Fundusz Kościelny**

Na prace konserwatorskie i budowlane przy budowach sakralnych dodatkowym wsparciem finansowym mogą być środki pochodzące z budżetu państwa zgromadzone w Funduszu Kościelnym, usytuowanym w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. Katalog prac objętych dofinansowaniem ograniczony jest do podstawowych prac budowlanych zabezpieczających, nie uwzględnia otoczenia, wystroju wnętrz, zabytków ruchomych będących wyposażeniem świątyni, jednak nie zawiera ograniczenia przedmiotowego: dotyczy wszystkich obiektów sakralnych, także tych, znajdujących się w ewidencji konserwatorskiej.

www.mswia.gov.pl

- **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest głównym źródłem finansowania w Polsce inwestycji proekologicznych. Fundusz zapewnia wykorzystanie funduszy zagranicznych, przeznaczonych na ochronę środowiska, m.in. z Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Programu LIFE+, Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Zapewnia wsparcie finansowe przede wszystkim dla projektów, które realizują środowiskowe zobowiązania Polski, wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej. Ze środków NFOŚiGW mogą być finansowane inwestycje, które prowadzą do poprawy parametrów energetycznych zabytków oraz wykorzystują źródła energii odnawialnej.

W szczególnych projektach, możliwie jest pozyskanie środków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na prace związane z ochroną krajobrazu, utrzymaniem i rewaloryzacją zabytkowych założeń zieleni (np. parków, cmentarzy), a także zabytkowych obiektów budowlanych powiązanych z zielenią. Dotyczy to inwestycji powiązanych np. z edukacją ekologiczną (ścieżki edukacyjno-przyrodnicze) czy ośrodkami dydaktyczno-naukowymi. Wśród kryteriów przyznawania środków nie ma ograniczenia dotyczącego wpisu obiektu czy zespołu do rejestru zabytków.

- **Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie**

Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Szczecinie udziela dotacji ze środków finansowych budżetu państwa, w części, której dysponentem jest wojewoda.

Dotacje mogą być udzielane na prace planowane do wykonania lub jako refundacje poniesionych wcześniej nakładów.

Warunkiem koniecznym uzyskania dotacji jest zawsze złożenie przez właściciela lub użytkownika zabytku formalnego wniosku w sprawie, zgodnego z wymaganiami organu udzielającego dotacji.

Wnioski do Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace planowane należy składać do 28 lutego roku, w którym ma być udzielona dotacja. Wielkość udzielanych dotacji zależy od ilości zgłoszonych wniosków i wartości środków przyznanych WKZ na ten cel, zwykle nie przekracza 50 % wartości całości prac. Wnioski o refundację poniesionych nakładów na prace wykonane w ciągu trzech ubiegłych lat można składać do 30 czerwca każdego roku - po zakończeniu wszystkich prac wymienionych w pozwoleniu wkz. Szczegółowe zasady określone są w Procedurach ZWKZ.

Ponadto ZWKZ dofinansowuje zadania publiczne dotyczące ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w zakresie upowszechniania wiedzy o zabytkach na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z 24 kwietnia 2003 r. (Dz. U. 2016, poz. 1817, z późn. zm.) oraz na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 r. (Dz. U. 2014, poz. 1446, z późn. zm.).

Zadania mogą być realizowane w różnych formach, w szczególności poprzez:

- organizowanie konkursów, konferencji, seminariów, szkoleń, warsztatów, wystaw i innych imprez,
- wydawanie niekomercyjnych publikacji, periodyków, książek, także z wykorzystaniem innych technik zapisu niż druk,
- prowadzenie badań naukowych, prac studialnych, opracowanie ekspertyz.

Zadanie może być realizowane wśród różnych grup społecznych - dzieci, młodzieży, szerokiego odbiorcy lub specjalistów z dziedziny ochrony zabytków. Zadanie może mieć zasięg regionalny, ogólnopolski lub międzynarodowy, ze szczególnym uwzględnieniem zabytków województwa zachodniopomorskiego.

Szczegółowe zasady i tryb udzielania dotacji przez Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków określają procedury przyjęte w formie zarządzenia. Informacja na temat procedur związanych ze składaniem wniosków dotacyjnych można uzyskać na stronie Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków: www.wkz.szczecin.pl

12.4.1.2 Środki budżetowe jednostek samorządu terytorialnego

Dotacje na ochronę dziedzictwa kulturowego z budżetów samorządów lokalnych, mogą być udzielane przez:

- **Samorząd województwa zachodniopomorskiego**

Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego od 2007 roku wspiera właścicieli obiektów wpisanych do rejestru zabytków ustalając zasady realizacji zadań publicznych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami pn. „Dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego”.

Na podstawie uchwały NR III/39/15 z dnia 27 stycznia 2015 roku wprowadzono zmiany w dotychczasowym regulaminie. W 2017 roku Urząd Marszałkowski przeznaczył na remonty zabytków 1,15 mln złotych.

Uchwała określiła, iż z budżetu Województwa Zachodniopomorskiego mogą być udzielane dotacje celowe na prace przy zabytku posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe oraz znajdującym się w złym stanie technicznym, znaczenie posiada także kontynuacja prac. Dotacje udzielane są m.in.: na prace remontowo- konserwatorsko-budowlane, zakup materiałów, dokumentacje. Zasady udzielania dotacji, zawarte w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, terminy składania wniosków oraz warunki ubiegania się o środki, określone są w ogłoszeniach o konkursach i przyjętym regulaminie.

Informacje o aktualnych naborach można uzyskać pod adresem internetowym: www.bip.wzp.pl

- **Samorząd powiatu łobeskiego**

Zgodnie z ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 596 ze zm.) oraz art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach spoczywa również na jednostkach samorządu terytorialnego szczebla powiatowego.

Zgodnie z w/w przepisami Rada Powiatu w Łobzie podjęła **Uchwałę nr XIV/103/2012 z dnia 28 lutego 2012 r. w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub inne roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków** (Dz. U. Woj. Zach. z 2012 r. poz. 1006).

Zgodnie z danymi uzyskanymi w wyniku drugiego monitoring realizacji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2013-2017 (źródło Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie) samorząd powiatu łobeskiego udzielił na podstawie w/w uchwały następujących dotacji zgodnie z tabelą nr 6.

Tabela nr 6 Wykaz dotacji przyznanych przez powiat łobeski

Podmiot otrzymujący dotację	Zakres prac objętych dotacją	Kwota dotacji	Uchwała Rady Powiatu
Gmina Łobez	sporządzenie dokumentacji projektowej	10.000,00 zł	uchwała Nr XVI/113/2016 Rady Powiatu w Łobzie z dnia 28 kwietnia 2016r. w sprawie przyznania dotacji dla Gminy Łobez na prace przy zabytku, wpisanym do rejestru zabytków, znajdującym się na terenie Powiatu Łobeskiego

Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Jana Chrzciciela w Sielsku	remont kościoła parafialnego w Sielsku	10.000,00 zł	uchwały Nr XXII/135/2016 Rady Powiatu w Łobzie z dnia 23 września 2016r. w sprawie przyznania dotacji dla Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Jana Chrzciciela w Sielsku na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków
--	---	--------------	---

- **Samorząd gminy Resko**

Zgodnie z art. 81 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 594 ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym.

Rada Miejska w Resku podjęła Uchwałę Nr XXV/152/08 z dnia 2 grudnia 2008 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru (DZ. Urz. woj. zachodniopomorskiego z dnia 8 maja 2009 r. Nr 15, poz. 620) – załącznik nr 1 do GPOnZ gminy Resko 2017-2021.

Warunki udzielania dotacji są zgodne z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Podobnie jak w przypadku innych dotacji udzielanych z budżetu państwa wysokość procentowa dotacji może wynosić do 50% ogółu nakładów koniecznych na wykonanie prac przy zabytku.

Część zadań Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami może być sfinansowana przez gminę w całości ze środków budżetowych, inne mogą być zaplanowane jako projekty do sfinansowania przy znacznym udziale środków pochodzących z funduszy pomocowych. Zadania Programu mogą też być realizowane przez instytucje kultury podległe gminie (np. Centrum Kultury w Resku) w ramach działalności statutowej. Ponadto (w zakresie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (m.in. stowarzyszenia).

Na podstawie w/w uchwały samorząd gminy Resko udzielił dotacji wskazanych w tabeli nr 7.

Tabela nr 7. Wykaz dotacji przyznanych przez gminę Resko

L.p.	Rok	Podmiot otrzymujący dotację	Zakres prac objętych dotacją	Kwota dota
1.	2008	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Poczęcia NMP w Resku	Remont kościoła filialnego w Łosońnicy	21.675,54 zł
2.	2008	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Poczęcia NMP w Resku	Kontynuacja remontu kościoła w Łosońnicy	40.000,00 zł
3.	2008	Parafia Rzymskokatolicka pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Starogardzie	Wykonanie projektu remontu dachu kościoła w Starogardzie	6.100,00 zł
4.	2012	Parafia Rzymskokatolicka pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Starogardzie	Wykonanie projektu remontu kościoła w Starej Dobrzycy	9.840,00 zł
5.	2013	Parafia Rzymskokatolicka pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Starogardzie	Kompleksowy remont dachu budynku kościołów w Starogardzie i Starej Dobrzycy wraz z zagospodarowaniem terenu;	50.400,00 zł
6.	2013	Parafia Rzymskokatolicka pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Starogardzie	Remont muru w Starogardzie	4.047.24 zł
7.	2014	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Poczęcia NMP w Resku	Wykonanie projektu remontu kościoła filialnego w Iglicach	18.450,00 zł
8.	2014	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Poczęcia NMP w Resku	Wykonanie projektu remontu wieży kościoła parafialnego w Resku	20.049,00 zł

12.4.2 Środki zagraniczne

• Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego

W perspektywie finansowej na lata 2014 - 2020 przewidziano finansowanie zabytków i dziedzictwa kulturowego w ramach następujących osi priorytetowych:

IV Priorytet: Naturalne otoczenie człowieka

Działanie: Dziedzictwo kulturowe

Realizacja prac konserwatorskich i restauratorskich, które przez zachowanie historycznej substancji zabytkowej przyczynia się do dostosowania obiektów do celów użytkowych oraz do ich udostępnienia mieszkańcom regionu i turystom.

Działanie nakierowane jest na ochronę rodzimego dziedzictwa Pomorza

Zachodniego, mającego wysoką wartość historyczną i kulturową, służyć ma zwiększeniu potencjału turystycznego regionu, zwiększeniu miejsc pracy.

Wspierane projekty z zakresu prac konserwatorskich i restauratorskich muszą stanowić element szerszej grupy – zespołu, w których poszczególne elementy łączy idea ochrony i popularyzacji rodzimego dziedzictwa kulturowego Pomorza Zachodniego.

Uprawnienie beneficjenci:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz podmioty podległe j.s.t.;
- instytucje kultury;
- organizacje pozarządowe;
- kościoły i inne związki wyznaniowe;
- przedsiębiorcy;
- jednostki sektora finansów publicznych.

Szczegółowe informacje dostępne na stronie internetowej: www.rpo.wzp.pl

• Fundusze Norweskie i fundusze EOG

Fundusze Norweskie i fundusze EOG czyli Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego są formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Norwegię, Islandię i Liechtenstein nowym członkom UE. Fundusze te są związane z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz z jednoczesnym wejściem naszego kraju do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (UE + Islandia, Liechtenstein, Norwegia).

W nowym okresie finansowania (2014-2021) kwota 2,8 mld euro zostanie udostępniona 15 państwom członkowskim Unii Europejskiej w celu zmniejszenia różnic społecznych i ekonomicznych oraz wzmocnienia stosunków dwustronnych z trzema krajami-darczyńcami.

3 maja 2016 r. podpisano porozumienia pomiędzy Islandią, Liechtensteinem i Norwegią a Unią Europejską w sprawie funduszy norweskich i funduszy EOG na okres od 1 maja 2014 r. do 30 kwietnia 2021 r.

W nowym okresie finansowania na lata 2014- 2021 Polska pozostanie największym beneficjentem środków norweskich i EOG – alokacja przewidziana dla naszego kraju to 809,3 mln euro.

Wspierane będą przede wszystkim inicjatywy w dziedzinie innowacji, badań i edukacji. Wśród kluczowych obszarów tematycznych znajdują się również: bezpieczeństwo energetyczne, zmiany klimatyczne i zwiększona współpraca pomiędzy Polską a krajami-darczyńcami w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.

Głównymi celami funduszy norweskich i funduszy EOG są:

- przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz
- wzmocnianie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami-darczyńcami a państwem-beneficjentem.

Wnioskodawcami mogą być podmioty prywatne czy też publiczne, komercyjne bądź niekomercyjne, oraz organizacje pozarządowe ustanowione jako podmiot prawny w Polsce, jak również organizacje międzyrządowe działające w Polsce. Dla każdego z programów zostanie ustalony katalog podmiotów, które będą mogły ubiegać się o dofinansowanie.